

ОДАМНИНГ ЗАИФЛИГИ НИМАДА?

Абу Хурайра (розийаллоху анху) ривоят қиладилар: "Бир киши Набийга (алайҳиссалом):

— Менга насиҳат қилинг, — деди.

Ғазаб қилма! — дедилар у зот. У киши Расулulloҳдан (алайҳиссалом) яна бир неча бор насиҳат қилишларини сўраганида Расулulloҳ (алайҳиссалом) ҳар гал унга:

— Ғазаб қилма! — дедилар" (Имом Бухорий ривояти).

"Абдуллоҳ ибн Умар (розийаллоху анху) Пайгамбаримиздан (алайҳиссалом) сўради:

— Аллоҳ азза ва жалла ғазабдан мени нима узоқлаштиради?

Пайгамбаримиз (алайҳиссалом):

— Ғазаб қилма! — деб жавоб бердилар" (Имоми Аъзам ривояти).

Бир киши Расулulloҳдан (алайҳиссалом) сўради:

— Энг азиз амал нима?

— Чиройли хулқ! Бу қодир бўлатуриб, ғазаб қилмаслигиндир, — деб жавоб бердилар Набий (алайҳиссалом).

Ғазабга берилиш, бирпасда ловуллаб кетиш кишининг заифлигини билдиради. Бундай кишилар гарчи соғлом ва бақувват бўлсалар-да, заиф ҳисобланадилар.

"Кучли деб ҳаммани енгандиган кишига айтилмайди. Ғазабланган пайтда ўзини кўлга ололган одам кучлидир" (Бухорий ва Муслим ривояти).

Ғазаб кишига жинсий, моддий, хулқий, маънавий ва руҳий-диний зарар еткази. Ғазабдан ўзини йўқотиб кўйган кимсанинг оғзидан куфр сўзлари ҳам чиқиб кетиши мумкин.

Ғазаб қалбларда нафрат уйғотади, одамларга нисбатан ёмонлик соғинишга ундайди. Ғазабга тўлган қалб одамларга зулм қилади.

Ғазабдан қутулиш учун киши сабр, мулоимлик, собитлик ва оғир-босиқлик каби гўзал ахлоқларни ўзида шакллантирмоғи керак.

Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) дедилар: "Аллоҳ учун ғазабини ютган банданинг ичи имон билан тўлдирилади" (Имом Аҳмад ривояти).

Абу Довуд ривоятида: "Аллоҳ уни омонлигу имон билан тўлдиради", дейилган.

Ғазаби қайнаган киши "Аъзу биллаҳи минаш шайтони рожийм" деб Аллоҳ таолодан паноҳ сўрасин.

Дарғазаб киши дарҳол ҳолатини ўзгартирмоғи лозим. Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) дедилар: "Агар қай бирингизнинг ғазоби келса, тик турган бўлса, ўтириб олсин. Агар шунда ҳам ғазоби тарқалмаса, ётиб олсин" (Аҳмад ва Абу Довуд ривояти).

Ғазаб пайтида сукут қилмоқ керак. Чунки кишининг оғзидан чиқаётган гаплар унинг ғазабини баттар алангалатиб юбориши, кейинчалик бу айтганлари учун кўп аф-

сус-надомат чектириши ҳам мумкин.

Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) ушбу насиҳатни уч бора такрорладилар: "Агар қайси бирингиз дарғазаб бўлса, сукут қилсин" (Аҳмад, Абу Довуд, Термизий ривояти).

Ғазабни сўндирадиган воситалардан яна бири таҳоратдир. Ғазаб ҳароратни кўтариши маълум, сув эса кишини совутиб, мўътадил ҳолга қайтаради.

Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) хутба қилаётган бундай дедилар: "Билинларки, ғазаб одам боласи қалбида ёниб турган чўғдир" (Аҳмад ва Термизий ривояти).

Инсон ғазабли ҳолатда қилган ишларига ҳам жавоб беради. Бировнинг қийматли нарсасига зиён етказиб қўйса, тўлайди, оғзидан куфр калимаси чиқса, муртад бўлади. Ичган қасами ҳам, (хотинига айтган) талоғи ҳам ўтади. Яъни, дарғазаблиги уни оқловчи сабаб бўлолмайди.

РАҲМАТУЛЛОҲ

тайёрлади

ИНСОН ЗИЙНАТИ

Инсон илмга қанча муҳтож бўлса, гўзал хулққа ҳам шунча муҳтождир. Зеро, илм ва гўзал хулқ инсонни камолотга етказувчи икки қанотдир.

Гўзал хулқлардан бири ҳилмдир. Ҳилм ғазаб ҳолатида ҳаяжонланмаслик, ғазабни ақлга бўйсундиришдир. Ҳилм ақлнинг комиллиги белгиси.

Ҳилм банданинг Аллоҳ таоло муҳаббатига ноил бўлишига боис хислатлардан бири. Фоти-ма (розийаллоҳу анҳо) ривоят қиладилар: «Ра-сулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) марҳа-мат қилдилар: "Аллоҳ таоло ҳаёли, ҳалим, иф-фатли кишини севади. Оғзи бузуқ, номуссиз, ўзгалардан ёлвориб тиланган кимсадан нафрат-ланади"» (Табароний).

Ҳилм инсонни зийнатлайди ва уни улуглик-ка етказди. Ибн Уйайна (розийаллоҳу анху) ай-тадилар: "Набий (алайҳиссалом) дуоларидан бири бундай эди: "Аллоҳим, мени илм билан бой қил, ҳилм билан зийнатла, тақво билан муқаррам эт, саломатлик билан гўзал қил" (Ибн Абуддунё).

Аллоҳ таоло кўполлик қилганга ҳилм кўрсат-ган, зулм қилганни кечирган, бермаганга бер-ган, ажралган билан алоқани тиклаган кишини улуглайди ва мақомини баланд қилади (Баззор).

Ҳилмдан феълимизда юмшоқлик ва муло-йимлик ҳосил бўлади.

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) бундай мар-ҳамат қилганлар: "Мулойим кишига дўзах ҳаромдир" (Термизий).

"Мулойимлик барақадир" (Байҳақий).

"Ким мулойимликдан бенасиб бўлса, барча яхшиликлардан бенасибдир" (Абу Довуд).

Нафсга барча гўзал хулқлар ўргатилгани каби, ҳилм ҳам ўргатилади. Ҳадиси шарифда бундай марҳамат қилинган: "Илм ўрганиш билан, ҳилм одат қилиш билан бўлади. Ким яхшиликни ис-таса, Аллоҳ таоло унга етказди. Ким ёмонлик-дан сақланса, Аллоҳ таоло уни сақлайди" (Дора Қутний).

"Илм истанг! Илм билан бирга вазминлик ва ҳилм истанг!" (Табароний).

«HIDOYAT»

Ойлик диний-ижтимоий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФҲОН

Таҳрир ҳайъати

Абдурашид қори БАҲРОМ
Абдулазиз МАНСУР
Неъматилла ИБРОҲИМОВ
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Зоҳидилло МУНАВВАРОВ
Баҳодир КАРИМОВ
Абдураззоқ ЮНУС
Анвар ТУРСУН
Дурбек ОБИДЖОН
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Юсуфжон ИСҲОҚ
Эркин МАЛИК
Абдул Жалил ХҲЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Аҳмад Муҳаммад ТУРСУН
Муҳаммад Собит САЛОҲИДДИН
Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадиий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Матнни

Райҳона ХОЛБЕК қизи
терди

Тарғибот-ташвиқот марказлари:

Андижон вилояти — 8.3742.24-34-04
Раҳбари Ўқтам ҳожи Умрзоқ
Фарғона вилояти — 8.373.57. 2-12-38
Раҳбари Салоҳиддин Нуриддин
Сурхондарё вилояти — 8.376.22.6-05-08
Раҳбари Низомиддин Чори

Манзилимиз:

700021, Тошкент шаҳри
Шайхонтоҳур тумани Навоий кўчаси 46-уй;
Тел: 149-18-26, тел.факс: 144-36-53.
Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz
Интернет почтаимиз: admin@hidoyat.uz
Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлигида
рўйхатга олинган. Гувоҳнома рақами 170.

Босишга 2006 йил 5 июлда рухсат берилди. Бос-маҳонага 2006 йил 6 июлда топширилди. Қоғоз бичими 84x108^{1/16}. Адади 16000 нусха. 118-сон бу-юртма. «KOHNI NUR» МЧЖда босилди.

Мақолалар хат орқали юборилганида исмлар тўлиқ
ёзилиши, манзил аниқ кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Насихат	
Одамнинг заифлиги нимада?	1
Таянч нуқта	
Инсон зийнати	2
Мужда	
Маданий алоқалар ривожланади	6
Қувайтлик меҳмонлар	6
Одамлар орасида	6
Боболар ёди	6
Ўқув йили якунланди	6
Обод шаҳар	6
Амударё қирғоқларида	7
Янгиланаётган Марғилон	7
Анжуман	
Абдураззоқ ЮНУС	
Тинчлик ва бағрикенглик дини	7
Мўъжиза	
Нуриддин ҚОСИМОВ	
«Тартиббузар» узунчоқмия	8
Ривоят	
Саҳобанинг иқрори	9
Мактубларда манзаралар	
Исмоил КЕНЖАЕВ	
Аллоҳ бизни синайди	13
Иброҳимжон САЙДУЛЛАЕВ	
"Маснавий..."дан сабоқ олинг	13
Қутлугбек МУҲАММАДЖОН ўғли	
Соя дарди	13
Тафаккур	
Фарҳод СОҲИБНАЗАР	
Энг гўзал асар	14
Сийрат	
Сайид Муҳаммад ҲУСАЙНИЙ	
Расулulloҳнинг хизматчи ва вазифадорлари ..	16
Қарши шахрнинг 2700 йиллиги	
Исмоил ҳожи РАЙҲОНОВ	
Асрор ҚИЛИЧЕВ	
"Кўкғумбаз" жомеъ масжиди	18
Ибратли ҳикоялар	
Шерзод ОТАМУРОД	
Ҳеч бир амал жавобсиз қолмас	21
Наҳийи мункар	
Гуноҳларни танийлик	22
Ибрат	
Ҳадича ҒАНИЕВА	
Она дуоси	27
Шеърят	
Мирзааҳмад ОЛИМОВ	
Юз очар офтоб...	28
Тиббиёт бурчаги	
Сафар МУҲАММАД	
Янтоқ	29
Рангин туйғулар	
Бобониёз ҚУРБОН	
Синов кўпригида	29
Болалар саҳифаси	
Кичкина Умарнинг ҳикоялари	30
Амри маъруф	
Умидуллоҳ ДАВРОНОВ	
Аллоҳдан астойдил сўрасангиз	32

Ақида

Имоми Аъзам Абу ҲАНИФА

Алла-ахир Вал-мушаррафун

4

Фарзлар имон бўлганида эди, оятларда Аллоҳ таоло уларни бажармасларидан илгари бандаларни мўминлар деб атамаган бўлур эди. Шубҳасиз, Аллоҳ таоло имон ва амал ўртасини ажратди.

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Россия президентининг айтганлари

"Русиянинг милёнлаб мусулмон фуқаролари ўзларини Ислом оламининг узвий бир қисми деб ҳис этишга ҳақлидирлар. Ислом олами билан муносабатларни ривожлантириш Русия ташқи сиёсатининг устувор йўналишларидан бири ҳисобланади", деди президент Владимир Путин.

10

Шеърят

Фозил ЗОҲИД

Кўз ёши

Домдаги оху йиғлатар,
Мазлумнинг охи йиғлатар.

Юртлар куйиб, ёнаётир,
Кетаётир бою фақир.

Бошларга солиб мотамни,
Йиғлатса одам одамни...

Кўриб бунни, эй қардошлар,
Нега тўкмай кўздан ёшлар?

24

Тарбия

Рислиқхон МАЖНУНОВА

ЗАМОНАВИЙЛИК ВА ҲАЁ

Айрим мамлакатлардаги сиёсатни издан чиқариш, инсонларга руҳий-психологик таъсир қилиш учун демократия ниқобида маънавийта, миллий қадриятларга қарши зарба бериш, ахлоқсизликни кучайтириш режаси ХХ асрнинг ўрталарида АҚШ марказий разведка бошқармаси ходими Аллен Даллес раҳбарлигида ишлаб чиқилган.

26

Имоми Аъзам Абу ХАНИФА

Ал-ашшум ва ал-муътадилум

(Устоз ва шогирд)

Шогирд:

— Устоз, Аллоҳ сизни жаннат билан сийласин.* Ҳақиқатдан ҳам, сиз олижаноб муаллим экансиз. Илм соҳасида мен билмаган янги бобни очиб бердингиз. Мазкур тоифадаги одамлар сўзларининг заифлиги, фикрларининг ожизлигини чуқур билишда мен эътибор қилмаган томонларини баён этдингиз. Яна бир тоифа кишилар бор. Улар: "Аллоҳнинг дини кўп, у, яъни, дин, Аллоҳ фарз этган барча амалларни бажариш, ҳаром қилган ҳамма нарсалардан сақланиш", дейишади. Шу тўғрими? Уларнинг бундай фикрларини рад қилиш йўлини айтинг.

Устоз:

— Сен барча пайгамбарлар бир динда эканликларини билмасмидинг?! Уларнинг ҳеч бири қавмини ўзидан олдин ўтган пайгамбарнинг динини тарк этишга даъват қилмаган. Зеро, ҳамма пайгамбарларнинг дини бир бўлган. Ҳар бир пайгамбар ўз шариатига даъват этган, ўзидан аввал ўтган пайгамбарнинг шариатидан қайтарган. Уларнинг шариати ҳар хил ва кўп бўлган. Шунинг учун Аллоҳ дейди: **"...Ҳар бир (уммат) учун (алоҳида) шариат ва йўл (тайин) қилиб қўйдик. Агар Аллоҳ хоҳласа эди, сизларни бир уммат (бир хил шариатда) қилиб қўйган бўлур эди..."** (Моида, 48, мазмуни). Аллоҳ уларга бир динни барпо этишни буюрган. У дин тавҳид — Аллоҳни бир ва ягона деб эътиқод қилиш динидир. Аллоҳ бандаларнинг ушбу динда гуруҳгуруҳ, тоифа-тоифа бўлиб кетмасликларини буюрган. Уларнинг динини битта қилган. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **"...сизлар учун дин бўйича Нухга буюрган нарсани ва Биз сизга (Муҳаммадга) ваҳий қилган нарсани, (шунингдек), Биз Иброҳим, Мусо ва Исога буюрган нарсани — шариат қилди..."** (Шуро, 13, мазмуни). Бундан ташқари, Аллоҳ бошқа оятларида ҳам: **"(Эй Муҳаммад,) Сиздан илгари Биз юборган ҳар бир пайгамбарга ҳам: "Мендан ўзга илоҳ йўқ, бас, Менга ибодат қилинлар", деб ваҳий юборгандирмиз"** (Анбиё, 25, мазмуни).

"...Аллоҳнинг яратувчилигини (англангиз!), Аллоҳнинг яратишига ўзгартириш йўқ. Энг тўғри дин шудир..." (Рум, 30, мазмуни).

*Давоми, бошланиши ўтган сонда.

Аллоҳнинг динини ўзгартириб бўлмас. Дин алмаштирилган, бузилган ва ўзгартирилган эмас. Аммо шариатлар ўзгартирилган ва алмаштирилган. Аллоҳ баъзи халқларга ҳалол этган нарсани бошқа халққа ҳаром қилган, Аллоҳ баъзи бир ишни бир халққа амр қилган ва бошқа халқни ундан қайтарган. Шундай бўлгач, шариатлар кўп ва турли-туман бўлган. Шариатлар амрлардир.

Агар Аллоҳ таолонинг ҳамма амрларини бажариш ва барча қайтариқларидан тийилиш дин бўлса эди, Аллоҳ таолонинг бирор амрини бажармаган ё бирор қайтариғига қўл урган кимса диндан чиқар эди ва кофир бўлар эди. Агар кофир бўлса, у билан мусулмонлар орасидаги никоҳ, мерос, жаноза, сўйганини ейиш каби ишлар йўқ бўлар эди (Ҳолбуки, ундай эмас!). Зеро, Аллоҳ таоло уларнинг барчасини мўминлар ўртасида жорий қилган. Имон сабабли бир-бирларига ношаръий қон тўкиш ва молларини ношаръий ейишни ҳаром қилган.

Аллоҳ таоло мўминлар динга иқрор бўлганларидан сўнг уларга фарзларни адо этишини амр этган. Аллоҳ таоло марҳамат қилади:

"(Эй Муҳаммад,) имон келтирган бандаларимга айтинг, намозни мукамал адо этсинлар..." (Иброҳим, 31, мазмуни); **"Эй имон келтирганлар, тақволи бўлишларингиз учун сизлардан олдинги (уммат)ларга фарз қилингани каби сизларга ҳам рўза тутиш фарз қилинди..."** (Бақара, 183, мазмуни); **"Эй имон келтирганлар! Сизларга ўлдирилган кишилар учун қасос олиш фарз қилинди..."** (Бақара, 178, мазмуни); **"Эй имон келтирган бандалар, Аллоҳни кўп зикр қилинлар!..."** (Аҳзоб, 41, мазмуни).

Ушбу фарзлар имон бўлганида эди, оятларда Аллоҳ таоло уларни бажармасларидан илгари бандаларни мўминлар деб атамаган бўлур эди. Шубҳасиз, Аллоҳ таоло имон ва амал ўртасини ажратди. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **"Имон келтириб, солиҳ амалларни қилганларга..."** (Бақара, 25, мазмуни); **"Йўқ, ким юзини (ўзини) Аллоҳга бўйсундирса, Рабби ҳузурда унга ажр муҳайёдир..."** (Бақара, 122, мазмуни); **"Ким охиратни истаса ва мўминлик ҳолида (ўз) саъйи билан ҳаракат қилса, бас, ундай зогларнинг саъйлари (Аллоҳ наздида) манзурдир"** (Ал-Исро, 19, мазмуни).

Аллоҳ таоло имонни амалдан бошқа этди.

Мўминлар Аллоҳга имон келтирганларидан намоз ўқийдилар, закот берадилар, рўза тутадилар, ҳажга борадилар ва Аллоҳни зикр қиладилар. Улар намоз ўқишлари, закот беришлари, рўза тутушлари ва ҳажга боришларидан Аллоҳга имон келтирмайдилар. Улар аввал имон келтириб, сўнг амал қиладилар. Шунинг учун уларнинг фарзларни бажаришлари Аллоҳ таолога имон келтирганларидандир. Уларнинг имонлари фарзларни бажарганларидан эмас.

Бунга мисол: Бир одам қарздор бўлса, у, аввало, қарздорлигига иқрор бўлади, сўнгра қарзини тўлайди. У ҳеч қачон олдин қарзини тўлаб, сўнгра қарзига иқрор бўлмайди. Унинг қарзига иқрор бўлиши уни тўлаганидан эмас, балки унинг қарзини қайтариши қарзига иқрор бўлишидандир. Куллар хожаларига хизмат қилганларидан уларга қулликни иқрор этмайдилар, балки куллар хожаларига қул эканликларига иқрор бўлганидан уларга хизмат қиладилар.

Сизлар ҳам бир-бирингизга хизмат қиласиз, бу билан қулликка иқрор бўлган бўлмайсиз, хизмат қилишни қулликка иқрорлик дейилмайди. Бошқа биров қулликка иқрор бўлса-да, ишласа ҳам, ундан қуллик исми йўқолмайди.

Шогирд:

— Жуда яхши тушунтирдигиз, устоз. Менга айтинг-чи, имон ўзи нима?

Устоз:

— Имон тасдиқ, маърифат, яқийн (шубҳасизлик), иқрор ва Исломдан иборатдир. Тасдиқ қилишда одамлар уч хил даражада бўладилар:

1. Аллоҳни ва Ундан келган барча нарсани дили ва тили билан тасдиқ қиладиганлар.

2. Аллоҳни ва Ундан келган барча нарсани дили билан тасдиқ қиладиган, аммо тили билан инкор этадиганлар.

3. Аллоҳни ва Ундан келган барча нарсани тили билан тасдиқ қиладиган, аммо дили билан инкор этадиганлар.

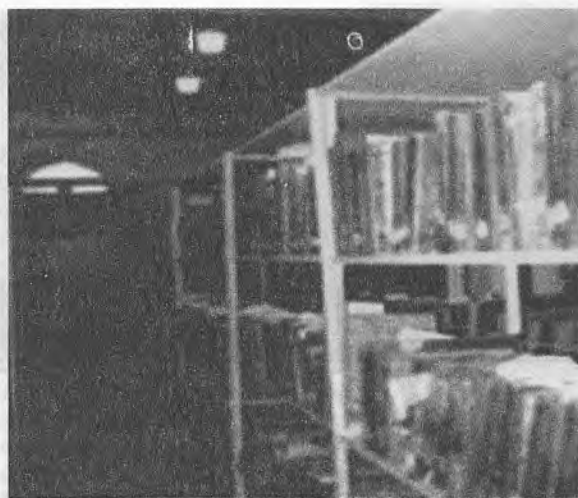
Шогирд:

— Устоз, мен топа олмай юрган масалани очдингиз. Айтинг-чи, мазкур уч даражадаги одамлар Аллоҳ таоло наздида мўмин ҳисобланадими?

Устоз:

— Аллоҳни ва Ундан келган барча нарсаларни дили ва тили билан тасдиқ қилган бандалар Аллоҳ таоло наздида ҳам, одамлар наздида ҳам мўминлардир.

Тили билангина тасдиқ қилиб, дили билан инкор этган банда Аллоҳ наздида кофир, аммо одамлар наздида мўминдир. Чунки одамлар бундай кимсанинг қалбидан нима борлигини билмайди. Шунинг учун одамлар ундан зоҳир бўлган иқрорига қараб, уни мўмин деб аташлари мумкин. Улар қалбларни билишга қийналишлари керак эмас. Одамлардан уларнинг наздида кофири, лекин Аллоҳ таоло наздида мўмини бор. Улар диллари билан Аллоҳни тасдиқ қиладилар, лекин улар хавфу ха-

тардан ўзларини ҳимоя қилиш учун тиллари билан куфрни изҳор қиладилар ва одамлар уларнинг эҳтиёткорлигини билмай, уларни кофир деб атайди. Аммо улар Аллоҳ наздида мўминлардир.

Шогирд:

— Кўп яхши гапларни айтдингиз, устоз. Аммо имонни тасдиқ, маърифат, яқийн, иқрор ва Ислом деб кўп ҳисоблагингизми?

Устоз:

— Сен кўпам шошилаверма, фатвода эҳтиёт бўл. Менинг айтаётганимга эътирозинг бўлса, самимий бўлсанг, мендан уларни шарҳлаб беришни сўра! Одам эшитган сўзини ёқтирмаслиги ҳам мумкин. Унга агар сўз шарҳлаб берилса, унда қониқиш пайдо бўлади. Сен бир гапни эшитиб ёқмагани учун уни қоралаш мақсадида, бу сўзнинг мен билмаган тафсири ва сабаби бўлса керак, биродаримдан унинг тафсирини сўрайин, балки бу сўзлар унинг оғзидан беихтиёр чиқиб кетгандир, уни аниқлаб олсам яхши бўларди, унинг асл мақсадини билмасдан туриб, уни айбдор қилишим дуруст эмас, демай одамлар орасида тарқатиб юрувчига ўхшама.

Шогирд:

— Устоз, Аллоҳ сизни собитқадам қилсин, сизга берган яхшилиқни давомли қилсин! Сўзларингизни англаб етдим. Мендан содир бўлган нуқсонун камчилиқни кечиринг, мен ҳали гўр шогирдман. Менга сиз тавсиф қилган тасдиқ, маърифат, иқрор, Ислом ва яқийнларнинг эътиборингиздаги даражаларини ва тафсирини айтиб беринг.

Устоз:

— Мазкур калималар турли бўлса ҳам, аммо уларнинг маънолари бир, яъни, имондир. Аллоҳни парвардигорим деб иқрор бўлиш, Уни парвардигорим деб тасдиқ қилиш, Уни парвардигорим деб яқийн этиш, Уни парвардигорим деб таниш (маърифат) имондир. Бу сўзлар турли бўлса ҳам, уларнинг маъноси бирдир. Масалан, бир кишини: эй одам, эй киши, эй фалончи дейилса ҳам, унинг бир ўзи чақирилган бўлади.

МАМЛАКАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

Маданий алоқалар ривожланади

Шу йилнинг 14 июн куни Ўзбекистон мусулмонлари идорасига Саудия Арабистони Подшоҳлигининг Тошкентдаги элчихонаси маданият ишлари маслаҳатчиси Атоуллоҳ ал-Эназий ташриф буюрди. Меҳмонни ўМИ раиси, муфтий Абдурашид қори Баҳромов қабул қилди.

Қабулда муфтий Абдурашид қори Баҳромов Ўзбекистон билан Саудия Арабистони

ўртасидаги муносабатларнинг кундан-кунга ривожланиб бораётганини алоҳида қайд этди. Ўз навбатида Атоуллоҳ ал-Эназий ҳам ҳар икки давлат ўртасидаги диний ва маданий алоқалар бундан ҳам кенгайиб боришига умид билдирди.

Исломиддин ЗУХРИДДИНОВ

Кувайтлик меҳмонлар

23 июн куни Ўзбекистон мусулмонлари идорасига Кувайт Араб иқтисодий тараққиёт жамғармаси бош директори Абдулваҳҳоб Аҳмад ал-Бадер, жамғарма Марказий Осиё ва Оврупа мамлакатлари бўйича тузжор вакили Валид Шамлан Аҳмад ал-Баҳар, Кувайт Давлатининг Ўзбекистондаги фавқуллод ва мухтор элчиси Валид Аҳмад ал-Кандарий ҳамроҳлигида ташриф буюришди. Меҳмонларни қабул қилган Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Абдурашид қори Баҳромов Ўзбекистон

тон мусулмонлари идораси тарихи ва фаолияти ҳақида қисқача гапириб берди.

Муфтий давлатларимиз ўртасида ўзаро алоқалар ривожланиб бораётганини таъкидлади, У Кувайт халқаро хайрия жамғармасининг ва элчи Валид Аҳмад ал-Кандарийнинг фаолиятини муносиб баҳолади.

Абдулваҳҳоб ал-Бадер ҳам ўз навбатида икки давлат ўртасидаги дўстона муносабатлар ривожланаётганидан мамнуният билдириб, жамғарманинг Ўзбекистондаги хайрли ишлари келгусида янада кенг тус олишини таъкидлади.

Мулоқотдан сўнг меҳмонлар Ўзбекистон мусулмонлари идораси кутубхонасида бўлиб, "Ҳазрати Усмон Мусҳафи" ва бошқа нодир қўлёзмалар билан танишишди.

Азиз ҲАКИМОВ

Одамлар орасида

Май-июн ойларида Ўзбекистон Мусулмонлари идораси Жиззах вилояти вакиллиги ташаббуси билан вилоятнинг барча туманларида масжидлар имом-хатиблари ва маҳаллалар оқсоқоллари диний масалалар бўйича маслаҳатчилари иштирокида фуқаролар билан суҳбатлар, учрашувлар ўтказилди, уларнинг таклиф ва талаблари ўрганилди.

Имом-хатиблар ва маҳалла фаоллари ишини уйғунлаштириш мақсадида ўтказилган учрашувларда ёшларни гиёҳвандлик, ичкиликбозлик каби иллатлардан, қўпоровчи ва миссионер тоифалар таъсиридан ҳимоя этиш масалаларига жиддий эътибор қаратилди. Динимиз ҳукмлари батафсил тушунтирилгани натижасида баъзи оилавий можаролар осонликча ҳал этилди.

Меҳмонхон УСМОНХОН ўғли

Боболар ёди

Яқинда Навоий шаҳрида Хотира майдони очилди. Вилоятдаги қурувчи ташкилотлар кўмагида ҳашар йўли билан обод бўлган ушбу қадамжо Кармана шаҳрининг Қосим шайх Азизон зиёратгоҳига туташ уч гектар жойда бунёд этилди. Энди навоийликлар бу ерга келиб, урушларда ҳалок бўлган, бедарак кетган ота-боболари, қавмқариндошларини эслаб, ҳақларига дуо қилиб турдилар.

Ўқув йили якунланди

2005-2006 ўқув йилида юртимизда фаолият кўрсатаётган 9748 мактабни 892 минг 578 нафар ўқувчи битирди. Уларнинг 626 минг 329 нафари 9-синфни тугаллаган бўлса, 266 минг 249 нафари эса ўрта мактабни битирганлик шаҳодатномасини қўлга киритиб, катта ҳаётга йўлланма олишди.

Обод шаҳар

Бутунжаҳон атроф-муҳитни муҳофаза қилиш кунини олдиан "ЭКОСАН" ташаббуси билан ўтқа-

зилган "Энг обод шаҳар", "Энг обод маҳалла", "Энг обод корхона" республика кўрик-танлови якунига кўра Қарши шаҳри мамлакатимизда "Энг обод шаҳар" деб топилди.

2700 йиллик қутлуғ тўйи арафасида Қарши шаҳрининг бундай эътирофга сазовор бўлиши бу ерда ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш, санитария ҳолатини яхшилаш, юқумли касалликларнинг олдини олиш борасида амалга оширилган тадбирлар ҳамда аҳолининг яшаш шароитини яхшилаш йўлида қилинган кенг кўламли ишлар самарасидир.

Амударё қирғоқларида

Ўтган йили Амударёда олдинги йилларга нисбатан сув мўл бўлди. Унинг оқими ҳар лаҳзада деярли 6 минг кубометрни ташкил қилди. Оқибатда қирғоқ ҳимоя иншоотларининг айрим жойлари жиддий шикастланди. Бунинг олдини олиш мақсадида Хоразм вилоятида йил бошидан ишга киришилди. Амударё дамбаларида 400 минг кубометрга яқин тупроқ, 30 минг кубометр тош ҳамда 4 минг кубометрдан ортиқ темир бетон ётқизилиб, дарё қирғоқлари мустаҳкамланди.

Янгиланаётган Марғилон

Марғилонда ҳам шаҳарнинг 2000 йиллик тўйи арафасида талай бунёдкорлик ишлари амалга оширилишти. Мустақиллик ва Бурҳониддин Марғинович шоҳ-кўчалари кенгайтирилиб, гулзорлар барпо этилди. "Ёшлар хиёбони", 940 ўринли янги мактаб, Марғилон — Олтиариқ катта автотўли ёқасида тиббиёт коллежи қурилиши охирига етай деб қолди. 11-, 6-, 27-умумтаълим мактаблари эса ўбдон қайта таъмирланяпти. Қисқаси, Марғилоннинг йигирма уч жойида ана шундай янгиланиш жараёнларини кузатиш мумкин.

ЎЗА, "Туркистонпресс" матбуот агентликлари маълумотлари асосида тайёрланди.

Шу йил 21 шонда Олмаота шаҳрида Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси ташаббуси билан "Ислоом бирлик ва тотувлик йўлида" халқаро илмий-амалий анжумани бўлди. Унда "Қозоғистонда Ислоомнинг 1250 йиллиги", "Ислоомда ёшлар тарбияси", "Динимизда бирлик ва келишув" каби долзарб мавзуларда нутқлар сўзланди. Айниқса, Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси раиси, муфтий Абдусаттор Дербесалининг «Бундан 100 йил олдин — 1906 йили Верний (ҳозирги Олмаота) шаҳрида ўтган Етписув мусулмонлари биринчи қурултойи», Қозоғистон ФА академиги Султон Сартоевнинг «Қозоқ олими Хисомиддин ас-Сағнақий ҳаёти ҳақида»ги маърузалари анжуман иштирокчиларида қизиқиш уйғотди.

Анжуман ишида Ўзбекистон мусулмонлари идорасидан муфтий маслаҳатчиси Абдураззоқ Юнус билан идора иш бошқарувчиси Юсуф Маҳмуд иштирок этишиди.

Қўида Ўзбекистон мусулмонлари идораси раисининг маслаҳатчиси Абдураззоқ Юнуснинг анжуманда қилган нутқи қисқача матни билан танишасиз.

ТИНЧЛИК ВА БАҒРИКЕНГЛИК ДИНИ

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим. Муҳтарам анжуман иштирокчилари!

Тинчлик ва осойишталикни сақлаш шу куннинг долзарб вазифаси бўлиб турибди. Она сайёрамиз барчамизнинг умумий уйимиз эканини англаш ва бошқаларга ҳам англатиш бизнинг асосий бурчимиздир. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: "Яхшилик ва тақво йўлида ҳамкорлик қилинг, гуноҳ ва душманлик йўлида ҳамкорлик қилманг!" (Моид, 2).

Маълумки, инсон дунёнинг азизу мукаррам хилқати, мавжудотлар ичра сарваридир. Бу ҳақда Аллоҳ таоло марҳамат қилади: "Дарҳақиқат, Биз Одам болаларини азизу мукаррам қилиб, уларни қуруқлик ва денгизда юрадиган қилиб қўйдик ҳамда ҳалол-пок нарсалардан ризқу рўз бердик. Уларни, Ўзимиз яратган жуда кўп жонотлардан афзал-устун қилиб қўйдик" (Ал-Исро, 70). Солиҳ салафларимиздан бири ибодатни бундай таърифлайди: "Аллоҳ таолога яқийнлик ҳосил қилинадиган ҳар бир иш ибодатдир". Демак, ҳар бир иш пок ниятда, фақат яхшилик кўзланиб адо этилса, у ибодатдир. Жумладан, инсонларни ҳақ

йўлга чорлаш ҳам. Шунинг учун ҳам Аллоҳ таоло мусулмонлар бир-бирларини тўғри йўлга чақиришни ва инсонийликка номуносиб қабохатлардан қайтаришни зарур фарзи кифоялардан қилган. Бу борада Қуръони каримда бундай дейилган: "Мўмин ва мўминалар бир-бирларига дўстдирлар. Улар (одамларни) яхшиликка буюрадилар, ёмонликдан қайтарадилар..." (Тавба, 71).

Ислоом дини тинчликни ўзининг бош ғояси ва муҳим шиорига айлантиргани бежиз эмас. Аллоҳ таоло Қуръони каримда амр этади: "Эй имон келтирган бандалар! Барчангиз тамомла тинчлик ва тоат йўлига кириңлар" (Бақара, 208).

Пайгамбаримиз Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) айтганлар: "Тинчлик ва хотиржамлик икки улуғ неъматдирки, бундан кўп одамлар бебаҳрадилар" (Имом Бухорий ривояти).

Дарҳақиқат, бу неъматдан барча баробар баҳраманд эмас. Турли юртларда ноҳақ қон тўкишлар содир бўлмоқда. Бундай мудҳиш воқеалар бутун дунё тинчликсевар халқлари қатори юртдошларимиз қалбини ҳам мудом ларзага солиди.

Аллоҳ таоло тинч-тоғувлигиғимизни бардавом, меҳр-оқибатимизни бундан ҳам зиёда этсин.

"ТАРТИББУЗАР" УЗУНЧОҚМИЯ

Қуръони карим оятларида инсон Парвардигорини таниб олиши учун офоқий (атрофда) ва анфусий (инсон вужудида) мўъжизалар яратиб қўйилгани айтилади. Дарҳақиқат, вужудимизга назар солсак, ақл бовар қилмас мўъжизаларни кўрамиз. Лекин лоқайдлигимиз сабаб бу мўъжизаларга оддий ҳолдек қараймиз, эътибор қилмаймиз.

Куйида келтириляётган маълумотлар аслида жуда мураккаб тиббий тушунчалардир. Уларни анча содалаштириб тақдим этмоқдамиз.

Инсоннинг бутун асаб тизими тўртта катта қисмдан ташкил топган: ярим шарлар пўстлоғи; пўстлоқ ости марказлари; узунчоқ мия; орқа мия.

Инсон жон бераётган вақтда асаб тизими худди шундай кетма-кетликда: аввал пўстлоқ, кейин пўстлоқ ости, кейин узунчоқмия ва охирида орқа мия ҳалок бўлади. Эволюция назарияси тарафдорлари аввало орқа мия шаклланган, сўнгра узунчоқ мия, ундан кейин эса пўстлоқ ости марказлари ва ниҳоят ярим шарлар пўстлоғи шаклланган, шунинг учун орқа мия хужайралари энг чидамли бўлиб, улар энг охирида ҳалок бўлиши керак, дейишади.

Лекин инсон тиббий амалиёт учун наркоз ҳолати (вақтинчалик уйқу)га туширилганида бошқача манзаранинг гувоҳи бўламиз. Наркоз қақирувчи модда инсон танасига аста-секин юборилганида унинг миқдори қонда тобора ошиб боради. Модда миқдори маълум даражага етганида аввал ярим шарлар пўстлоғи уйқуга кетади, кейин пўстлоқ ости марказлари ухлайди. Лекин шу ерда тартиб бузилиб, негадир таъсир навбати орқа мияга келади.

Хўш, нима учун мажбурий уйқуга кетишда табиий кетма-кетлик бузилмоқда?

Ҳамма гап шундаки, узунчоқмияда нафас олиш ва қон айланишини — юрак уришини таъминловчи олий марказлар мавжуд. Агар

узунчоқмия ухласа эди, нафас олиш ва юрак уриши тўхтаб, бемор ўша заҳоти ҳалок бўлган бўлар эди.

Ухлатувчи моддалар қандай сабабга кўра, қайси йўл орқали узунчоқ мияга таъсир қилмасдан ўтиб кетади? Бу ҳолатнинг асл сири нимада? Мен ушбу саволларга жавоб топиш учун анча изландим, энг кучли анестезиологлар (оғриқни пасайтириш мутахассислари) билан суҳбатлашдим. Улардан тайинли жавоб ололмагач, тиббиётнинг бошқа соҳа вакиллари ҳам шу ҳақда суриштирдим. Улар ҳам бу сирнинг ҳақиқатини билмасликларини эътироф этишди...

Агар ухлатувчи модда миқдори меъёридан ошиб кетса, охири навбат узунчоқмияга ҳам етиб келади ва у ҳалок бўлади. Натижада инсон ҳам нобуд бўлади. Шунинг учун жарроҳлар юбориладиган дори миқдорини оширишмайди ва дастлабки учта марказни ухлатиб, узунчоқмия ухламаган ҳолатда тиббий амалиётни муваффақиятли ўтказишади. Агар наркоз таъсири узунчоқмияга келганида табиий тартиб бузилмаганида эди, милёнлаб инсонларда жарроҳлик амалиётини ўтказишнинг иложи бўлмай, улар ҳозирги тиббиёт учун оддий ҳисобланган касалликлар оқибатида ҳам ҳалок бўлиб кетаверган бўлишарди.

Бу сирли жараённи замонавий тиббиёт тушунтириб бера олмайди, тўғрироғи, бу ҳолат биз билган оддий табиат қонунлари билан тушунтириб бўлмайдиган ҳодисадир.

Бунинг сир-асрори мутлақ Ҳакийм (ҳамма нарсани ҳикмат билан қилувчи) ва Азиз (барчанинг устидан мутлақ ғолиб) зот Аллоҳ таологагина аёндр.

Нуриддин ҚОСИМОВ,
Тошкент Тиббиёт Академияси
юқори босқич талабаси

Усома ибн Зайд (розийаллоху анху) ҳикоя қилишича, Расулulloҳнинг (соллаллоху алайҳи ва саллам) қизлари бир куни у зотга "Кичик ўғлим жуда оғирлашиб қолди, ўлим ёқасида турибди, бир келиб кетсангиз", деб хабарчи юбордилар. Расулulloҳ бу гапни эшитиб, бир оз ташвишга тушсалар ҳам, кел-

нинг гаплари моҳиятини тушуниб етмагани аён бўлиб қолган эди. Расулulloҳ ноилож қизлариникига боришга қарор қилдилар. Бир неча саҳобийларни, жумладан, Саъд ибн Убодани бошлаб йўлга тушдилар.

Қизлариникига кириб боришганида болани бир неча киши қуршаб олган эди. Жа-

нинг расулисиз, бизларни ҳамиша сабрга чақирардингиз-ку, ҳозир нега йиғлаясиз?

Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) кўзёшларини артар эканлар, саҳобага тушунтириш бердилар:

— Мен Аллоҳнинг тақдирига норози бўлиб йиғлаётганим йўқ, балки набирам

САҲОБАНИНГ ИҚРОРИ

ган кишига сездирмадилар. Аксинча унга:

— Қизимга бориб айт, Аллоҳ таоло бандаларига нимани берса ҳам, улардан нимани олиб қўйса ҳам, ҳаммаси Ўзининг мулкидир. Аллоҳ наздида ҳамма нарсанинг маълум вақти бор, қизим сабр қилсин. Сабр қилгани учун Аллоҳ таоло берадиган ажру савобдан умидвор бўлсин. Шу гапларимни қизимга етказгин, — дедилар.

Хабарчи Расулulloҳнинг (алайҳиссалом) гапларини оқизмай-томизмай қизларига етказди. Бу гапни эшитиб қизлари ўзларини қўйгани жой тополмай қолдилар. Фарзанд ширин эмасми, оталаридан ўпкалагандай ҳам бўлдилар. Бу ерда азиз фарзанди ўлим тўшагида ётса-ю, оталари бир келишга рози бўлмасалар...

— Аллоҳга қасамки, отам албатта келсинлар, — деб яна бир одамни Расулulloҳнинг хузурларига юборди.

Қизларида оналик туйғуси устунлик қилиб, оталари-

ноби Пайғамбаримизни (алайҳиссалом) кўриб, ҳамма ўрнидан туриб, жой бўшатди. Расулulloҳ болага бир дам тикилиб турдиларда, сўнг уни муборак қўлларига олдилар. Авайлабгина кўтариб, кўксиларига босдилар ва пешонасидан оҳиста ўпиб қўйдилар. Кейин Аллоҳдан унга нажот тилаб, дуо ўқидилар. Шу пайтда боланинг кўкрагидан эски мешдан шалдираб чиқадиган товушга ўхшаш овоз чиқиб турган эди.

Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) гўдакнинг аҳволи анча оғирлигини кўриб, раҳмлари келди. Бир томонда қизлари унинг ҳолатидан куюниб, фиғон чекапти. Расулulloҳнинг (алайҳиссалом) муборак кўзларидан бир неча томчи ёш сизиб чиқиб, юзларига юмалади. Бу ҳолатларини кўриб турган Саъд ибн Убода ҳайрон бўлиб сўради:

— Ўзингиз Аллоҳ-

бўлмиш мана бу боланинг ҳолига раҳмим келганидан кўзга ёш олдим. Аллоҳ таолонинг марҳамати фақат марҳаматли, раҳмдил бандаларга бўлади.

Саъд ибн Убода Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) ўта раҳмдил инсон эканлигига яна бир карра иқдор бўлдилар.

Инобат
АБДУЛМЎМИН ҚИЗИ
тайёрлади

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Хитой раҳбари баёноти

Хитой Халқ Республикаси раҳбари Ху Цзинтао мусулмонлар жамоаси етакчиларига мурожаат қилиб, уларни мамлакат иқтисодиётини ривожлантиришга самарали ҳисса қўшишга чақирди. Хитой раҳбари, шунингдек, мамлакат мусулмонлари орасида ижтимоий

таъминот дастури жадал амалга оширилиши зарурлигини таъкидлади.

Хитой мусулмонлари конференциясининг мамлакат Ислам лигаси ташкил этган саккизинчи сессиясида сўзга чиққан Ху Цзинтао ана шундай баёнот берди.

ИНА

Минода ўзгариш бўлади

Ташриқ кунлари Жамарат кўпригида ҳожиларнинг қулай ҳаракатланишини таъминлаш режалари мавзуида икки кунлик кенгаш бўлиб ўтди. Макка шаҳрида ўтган тadbирни очар экан, Саудия Арабистони ҳаж ишлари вазири доктор Фуод ал-Форсий анжуманнинг мақсади шайтонга тош отиш кунлари Жамарат кўпригида катта оломон тўпланиши боис юз бераётган талофатларни буткул бартараф этиш эканини айтди.

Кенгашда муаммони ҳал этиш бўйича бир неча муқобил таклиф ва режалари муҳокама этилди.

Тўрт қаватли қилиб қайта қурилган Жамарат кўпригида одамлар оқимини тартибга солиш учун қўшимча йўллар қуриш, махсус тўхтаб туриш жойлари барпо этиш кўзда тутилмоқда, деди ҳаж ишлари вазири кенгаш якунида.

ИНА

Google рўйхатидан ўчирилди

Дунёда энг қувватли Google ахтарув тизими Ислам билан кўрқитувчи (исломофоб) мазмунда хабарлар тарқатгани учун бир неча сайтларни ўз каталогидан буткул ўчириб юборди. Newbusters Org, New Media Journal, Mich News ва The Jawa

Report каби Исламга қарши ва ирқчилик йўналиши билан машҳур сайтлар ахтарув тизимидан номи ўчганлар жумласидан бўлишди.

IslamNews

Макка ва Мадинага темирйўлда борасиз

Темир йўлларни ривожлантириш умуммиллий лойиҳасига кўра, ҳожиларнинг Жидда шаҳридан Макка ва Мадинага боришлари анча осонлашадиган бўлди. Энди улар электр поездларига ўтириб, Маккага ўттиз дақиқада, Мадинага эса бир ярим соатда етиб олишади.

Кейинги эллик йил мобайнида Саудия Арабистонида умуман темирйўл қурилмаган эди. Қиймати тўрт миллиард дўллар деб баҳоланаётган янги лойиҳа Саудия Арабистонидагина эмас, балки бутун араб дунёсида энг катта темирйўл ҳисобланади. Унинг умумий узунлиги икки минг чакримни ташкил этади.

Қурилажак темир йўл мамлакатнинг йирик шаҳарларини ўзаро боғлабгина қолмай, денгиз портларига юк ташиш имконини бериши ҳам кўзда тутилмоқда.

"Гудок" газети

Сомалининг айблови

Сомали муваққат ҳукумати АҚШни жангариларга молиявий ва ҳарбий ёрдам кўрсатиб, ушбу мамлакатда фуқаролар урушини келтириб чиқаришда айблади.

"Бизнинг умумий мақсадимиз Сомалида барқарор вазиятни ўрнатишдир, — дейди бош вазир Али Муҳаммад Фозий. — Аммо АҚШ бу борада нотўғри усулларни ишга солмоқда. АҚШ жиноятчилар билан эмас, ҳақиқий ҳукумат билан ҳамкорликда иш олиб бориши лозим".

"Яқинда Могадишода бўлган тўқнашувда АҚШ ҳукумати жангариларга молиявий ёрдам берганига шак-шубҳа йўқ", деди Сомали ҳукумати расмий вакили Абдурахмон Динорий.

IslamNews

Вақт ҳам, сув ҳам тежаллади

Австралияда таҳорат олишда қулайлик туғдирувчи автомат-мослама сотувга чиқарилди. Ундан фойдаланган киши вақтини ва сувни тежайди. Уч дақиқада хотиржам таҳорат олиш мумкин. Auta Wudu Washers (AWWs) деб номланган мослама уч қисмдан иборат. Бир қисми оғиз-бурунни чайиш ва юзни ювишда, иккинчи қисми биллак ва тирсақларни ювишда, учинчи қисми оёқни ювишда ишлатилади. Бу қисмлар бир тизимга бирлаштирилган.

Ҳозирча бу мосламани сотиб олиш учун турли жойлардан олти юзга яқин буюртма тушди. Ушбу мослама ихтирочиси, Australian AACE Worldwide PTY Lev. Company авиация учун эҳтиёт қисмлари ишлаб чиқарувчи корхона раҳбари Гомес ҳали мосламанинг нархи аниқ белгиланганини айтди. Инфрақизил узатгичларда ишловчи мосламанинг фаолияти тўла компютерлаштирилган. Янги мослама компаниянинг Малайзиядаги сеҳларидан бирида йиғилмоқда.

IslamNews

Кейт конгресс аъзоси бўлса...

Асли африкалик Америка фуқароси Кейт Эллисон АҚШ конгрессининг илк мусулмон аъзоси бўлиши мумкин. У Миннесот штатида мамлакат қонун чиқарувчи органига дастлабки сайловларда демократлар партияси номзоди Мартин Сабодан анча илгарилаб кетди.

Унинг ғалаба қилиш эҳтимоли анча юқоридир. Эллисон айтишича, ҳозир у биринчи ўрин ҳақида эмас, балки конгресснинг тўла ҳуқуқли аъзоси бўлса, Миннесот штати мусулмонларига қандай самарали хизмат қилиш тўғрисида бош қотирмоқда.

Жумладан, Кейт Эллисон Ироқдаги урушни тўхтатиш тарафдори. Шунингдек, у Оқ уйнинг мамлакатга иш ахтариб рухсатсиз келганларга тутаётган сиёсатини ҳам ёқламайди. Чунки бунинг оқибатида ишчан, ғайратли одамлар дангаса бўлиб қолишяпти, деб ҳисоблайди Эллисон.

Ҳозир АҚШда беш милён мусулмон яшайди. Улар орасида маҳаллий ва миллий сиёсатга қизиқиш тобора ортмоқда.

The Hille

Ахлоқ полицияси тадбирлари

Саудия Арабистони ахлоқ полицияси мамлакатда сеҳргарлар, экстрасенслар, фолбинлар ва бошқа кўзбўямачиларга қарши курашни кучайтирди.

Яхшилиқни тарғиб этиш ва гуноҳ амалларнинг олдини олиш ишлари бўйича маҳкама мамлакатнинг барча шаҳарларида махсус марказлар ташкил эта бошлади. "Бу марказлар аҳолининг фолбин-сеҳргарлар, кўзбўямачилар устидан шикоятларини қайд этади, ўрғанади, айбдорларни аниқлайди", дейди маҳкама бошлиғи Иброҳим ибн Абдуллоҳ.

Саудия Арабистони ахлоқ полицияси катта ваколатларга эгадир. Жумладан, у мамлакатда

ғиёҳвандлик, фоҳишабозлик каби иллатлар ёйилишига қарши жиддий кураш олиб боради.

"Религия и СМИ"

Мунозаранинг DVD диски

салалар мавзудаги мунозаранинг DVD дискини тайёрлаб сотувга чиқарди.

Ушбу дискда 2005 йил 6 декабрда Москвадаги "Россия" меҳмонхонасида, шунингдек, 2006 йил 3 февралда И.С.Тургенев номидаги шаҳар кутубхонасида бўлиб ўтган баҳс-мунозарани тўлиқ томоша қилиш мумкин.

Islam.Ru

Русия президентининг айтганлари

Русия президенти Владимир Путин ИКТ Бош қотиби Акмалиддин Эҳсонўғли билан учрашув чоғида: "Дунёни "совуқ уруш" йилларидагидек гоёвий-сиёсий асосда иккига бўлишдан кўра диний-этиқодий асосда қарама-қарши қутбларга ажратиш жуда хавфлидир. Русия нима қилиб бўлса ҳам бунга йўл қўймаслик чораларини кўради", дея таъкидлади. Шунингдек, у Русиянинг ИКТ билан муносабатларини ривожлантиришга катта эътибор берилишини айтиб ўтди.

"Русиянинг милёнлаб мусулмон фуқаролари ўзларини Ислом оламнинг узвий бир қисми деб ҳис этишга ҳақлидирлар. Ислом олами билан муносабатларни ривожлантириш Русия ташқи сиёсатининг устувор йўналишларидан бири ҳисобланади", деди президент Владимир Путин.

Islam.Ru

БМТ Бош Ассамблеяси сессияси раисаси

Баҳрайнлик ҳуқуқшунос ва сиёсатчи Хайё Рашид Халифа БМТ Бош Ассамблеяси навбатдаги 61-сессиясининг раисаси этиб сайланди. Икки ойдан сўнг бу мусулмон аёл 60-сессия раиси Швеция ташқи ишлар вазири Ян Эллисон ўрнини эгаллайди.

Хайё Баҳрайннинг Франциядаги элчиси бўлиб хизмат қилган, ҳозир эса мамлакат қироллик судида маслаҳатчи. У жуда кўп исломий суд жараёнларида қатнашиб, инсон, айниқса, аёллар ҳуқуқларини фаол ҳимоя қилади. Хайё ҳуқуқшунослик фаолиятини 1975 йилдан бошлаган эди. Яқинда у БМТ Бош Ассамблеясида сўзга чиқиб, инсон ҳуқуқларини ҳимоя этиш нақадар муҳим вазифа эканини таъкидлаб ўтди...

IINA

Япония банк тизимида

Кунчиқар мамлакати банк тизимининг бир қисми исломий асосда ишловчи муассасалар сифатида қайта ташкил этиб, режалаштирилди. Бундан мақсад Яқин Шарқ давлатларидан сармоя жалб этишидир. Масалани ўрганиш учун

Япония халқаро ҳамкорлик банки (ЯХХБ) Саудия Арабистони, Малайзия ва Покистон олимларидан иборат экспертлар комиссиясини тузди.

Исломий молияни ўрганишда яна учта йирик тузилма: "Сумитомо Митсуи" банк ширкати, Мизухо корпоратив банки ва Токиодаги "Митсубиши" банки иштирок этди. Япония ҳукумати исломий молия ташкилотлари халқаро кенгашида кузатувчи бўлиб иштирок этишни кўзламоқда. Кейинги йилларда исломий банк тизими анча ривожланиб, бутун дунё бўйлаб сармоядорлар эътиборини тортмоқда. Ҳозир дунёда уч юз исломий банк ва бошқа молиявий муассасалар ишлаб турибди. Уларнинг айланма маблағи уч юз миллиард дўлларни ташкил этади. 2013 йилга бориб бу маблағ бир трилён дўлларгача кўпайиши мумкин.

Islam Online

Пайғамбар масжиди кенгайди

Мадинаи мунаввара шаҳридаги Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) масжидлари янада кенгайдиган бўлди. Лойиҳани икки муқаддас масжид ходими Саудия Арабистони қироли Абдуллоҳ маблағ билан таъминлайди.

Масжиднинг шарқий қисми кенгайтирилади, 182 та улкан устун ўрнатилади. Натижада яна 270 минг намозхон ибодат қилиш имконига эга бўлади. Бундай таъмир учун 4,7 миллиард саудия риёли (1,3 милд. дўллар) миқдорида маблағ сарфланади. Лойиҳага кўра, бу ерда тўрт юз ўринли шифона ва бешта тиббий коллежни ўз ичига олган талабалар шаҳарчаси ҳам барпо этилади.

Arab News

Дин арбоблари саммити

Шу йил 3—5 июл кунлари Москва шаҳрида дин арбоблари Бутунжаҳон саммити бўлиб ўтди. Анжуманда Покистон, Яман, Баҳрайн, Ливия, Миср, Ўзбекистон, Буюк Британия, АҚШ, Бўсна ва Ҳерсекдан келган исломий арбоблар иштирок этишди. Русия Динларо кенгаши талбир ташаббускори бўлди.

Саммитда динлар ва конфессияларо ҳамкорликка оид долзарб муаммолар муҳокама этилди. "Турли динлар, конфессиялар вакиллари дунёда юз бераётган воқеалар жараёнига турлича қарашлари табиий ҳол. Аммо учрашув баҳона биз

муаммоларни чуқур таҳлил этиб, асл сабабларини очишимиз мумкин. Муҳокама жараёнида масалани ҳал этишнинг энг муҳим нуқталари кўзга ташланиб қолади", деди Русиянинг Оврупа қисми мусулмонлари диний бошқармаси раисининг ўринбосари Ҳарис Саубянов.

Саммитда мусулмонлар тарафидан Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Абдурашид қори Баҳромов, Русия Муфтийлар кенгаши раиси Равил Ғайнуллин, Сурия муфтийи Аҳмад Бадриддин Ҳусайн, Бўсна ва Ҳерсек олий муфтийи Мустафо Церич, Баҳрайн бош вазири ўринбосари ташқи ишлар вазири Муҳаммад ибн Муборак ал-Халифа, Покистон ва Яманнинг Ислом ишлари бўйича вазирлари, Миср муфтийи ва бошқа машҳур арбоблар қатнашишди.

Ислам-Инфо

2000 йилнинг сентябридан буён...

Исроил армияси 2000 йилнинг сентябр ойидан ҳозиргача фаластинлик саккиз юз нафар болани нобуд қилди. Афсуски, бундай жиноятлар ҳамон тўхтатилгани йўқ. 20 июн кун Исроил ҳарбий-ҳаво кучларининг Ғазо секторига ҳужуми чоғида беш ёшли Жамол Река, олти ёшли Сония Шариф ва 16 ёшли Билол Ҳисси қурбон бўлди. Ўн нафардан ортиқ фаластин фуқароси оғир яраланди.

Бу жиноят халқаро ҳамжамиятнинг нафратини кўзгади, ривожланган мамлакатлар ташқи ишлар маҳкамаларининг жиддий норозилигига сабаб бўлди.

"Мен бу ҳақда аввал ҳам айтган эдим, яна қайтараман: тинч аҳолини, айниқса, ёш болаларни ўлдириш асло йўл қўйиб бўлмайдиган жиноятдир, — деди Буюк Британия ташқи ишлар вазири Маргарет Беккет. — Биз Исроил армиясининг бу ҳудудда шундоқ ҳам кескин вазиятни баттар алангалагишдан мутлақо тийилишини, Исроил ҳукуматининг эса халқаро қонунларга риоя этишини қатъийан талаб қиламиз..."

Русия Федерацияси ташқи ишлар вазирлиги баёнотида ҳам: "Москва Исроил армиясининг тинч аҳолига, айниқса, аёллар ва болаларга қарши бундай шафқатсиз ҳаракати муносабати билан жиддий хавотирда эканини билдиради", дейилади.

"Ислам для всех"

Аслида нима бўлган ўзи?

27 июнда Лос Анжелесда 2001 йил 11 сентябр кўпуровчилик ҳаракати ҳақида расмий нуқтаи назарларга ишонмайдиган физик олимлар, файласуфлар ва террорчилик бўйича мутахассислар иштирокда анжуман иш бошлади. Улар "Аслида нима бўлди ўзи?" деган сўзлар ёзилган либос кийиб олишди.

Жами 1200 одам қатнашган, Лос Анжелес меҳмонхоналаридан бирида ўтган бу анжуман икки кун давом этди. Унда семинарлар, филмлар томошаси ва "Ҳақиқатни билишни хоҳловчилар" мунозаралари бўлиб ўтди.

Islam News (Reuters)

ИМОНДА СОБИТ ТУРИШГА НИМА ЕТСИН

Аллоҳ бизни синайди

Мен металлургия комбинатада қирқ йил ишладим. Ўн саккиз йилдан буён нафақадаман. Хотиним билан саккиз фарзандни ўстириб, вояга етказгунча бошимиздан кўп ташвишларни ўтказдик.

Зийрак, хушёр, беозор, фаҳми ўтқан ўғлим Рустамжонни йўқотганимиз оғир мусибат бўлди. У амалларини тиришқоқлик билан адо этарди, атрофдаги дўстларини ҳам тўғрилиқка бошлар, камроқ хато қиладиган бўлишларини истар эди. Илоҳим, охирати обод бўлсин.

Баъзи ота-оналар болалар тарбиясидаги қусурлар учун мактабни айбдор ҳисоблашади. Йўқ, бундай эмас, биринчи ўринда оила тартибли бўлса, бола соғлом муҳитда улғаяди. Аввало, ота-онанинг ўзи, ҳали фарзанди дунёга келмасидан олдин, тўғрироғи, оила қурмасларидан бурун ҳалол, покдомон бўлишсин экан.

Баъзан тинч кўринган оила-ларда келин келиши билан мижазлар бошланади. Кимдир қайнонага, кимдир келинга айбни тақайди. Уч келиним бор. Ҳаммасига насиҳат қиламиз, ширин сўзимизни аямаймиз. Билмаганларини ўргатамиз. Шунинг учунми бирон марта келинларимиз гапимизни икки қилишмаган. Бизга жудаям меҳрибон. Албатта, ҳар бирининг ўзига хос табиати бор.

Ҳаётда Аллоҳ мени жуда кўп синади. Сабр-тоқат қилдим. Ёлғиз ўзига умид боғлаб, Ўзидангина мусибатлардан узоқлантишини сўрадим. Хафачилик ортидан, албатта, хурсандчилик келар экан. Ким ҳидоят топибди, унга Аллоҳ берибди. Ёмонлик қилмай-

сиз, ноҳақ уришмайсиз. Атрофдагиларни яхшиликка, ҳалолликка чақирасиз. Аммо шайтон йўлдан оздирмоқчи бўлади. Шунда хушёр тортиб: "Ие, ўқиган намозим, тутган рўзам нима бўлади? Йўқ, бу менинг йўлим эмас", деб имонда собит турмоққа нима етсин.

Исмоил КЕНЖАЕВ,

Бекобод

"Маснавий..."дан сабоқ олинг

Боболаримизнинг узоқ қиш кечалари йиғилиб, маснавий-хонлик қилишгани бежиз эмас. Чиндан ҳам Мавлоно Жалолиддин Румийнинг "Маснавийи маънавий" асари шарқ шеърлятида энг гўзал адабий обидалардан биридир. Уни ихлос билан ўқиган киши жуда катта сабоқ олиши тайин. Шундай қимматли асарни она тилимизга маҳорат билан таржима қилган Ўзбекистон халқ шоири Жамол Камолдан Аллоҳ рози бўлсин. Яқинда мен "Маснавий"ни ҳаяжон билан ўқиб чиқдим. Олган таассуротларим шунча кўпки, бирийўла айтишнинг иложи йўқ.

Ишонаманки, "Маснавий"нинг ушбу ўзбекча таржимаси узоқ йиллар халқимизга маърифат улашади. Китобни нашрга тайёрлаган олимларга миннатдорлик билдираман.

Иброҳимжон САЙДУЛЛАЕВ,

Кўқон шаҳри

Соё дарди

Ёзнинг чилласи. Иссиқдан ҳолсизланган йўловчилар соё жой қидиришади. Бозор биқинида жойлашган мадраса атрофида соё жойлар кўп. Аксарият

йўловчилар бу ердан ўтатуриб, бир оз дам олар, сўнг яна манзилларига равона бўлишар эди. Мен ҳам улар каби бир йўловчиман. Танамдан жазирама ўтиб, жонҳолатда ўзимни соёга олдим. Чўнқайганча узоқ ўтирдим. Ниҳоят, бир оз ўзимга келдим. Танам салқиндан роҳатланар эди. Ўтган-кетганларни кузата бошлайман. Ҳар хил ҳолату манзаралардан ўйга толаман: "Яхшиям одамлар бахтига соё жойлар бор. Бўлмаса эди... Ўзимдан қиёс. Озгина иссиқ ўтганига нималар бўлдим-а!

Аммо у Кун!.. Соё йўқ кун... Ҳозир куч-қувват, ирода, эркинлик ўз кўлимизда. Чарчаганимизда, лоҳас бўлганимизда соёга қочамиз, роҳатланиб оламиз-да, яна манзилларимизга: кимдир яхши ишларга, кимдир ёмон ишларга ошиқамиз. У кун бизда на куч-қувват, на ирода, на эмин-эркинлик, на имкониёт, на молу дунё бўлади. Унда биз нима қиламиз? Соёга сазовор бўладиган, танамиз роҳат оладиган жойларга лойиқ амалларимиз бормикан?.. Билмадим..."

Изтиробли ўйларимдан чалғимоқ учун яна атрофда термуламан. Ҳамон одамлар иссиқдан қочиб, соёларга шошилишади. Роҳатлангач, яна манзилларига ошиқишади...

Кутлугбек

МУҲАММАДЖОН ЎҒЛИ,

Қибрай

ЭНГ ГЎЗАЛ АСАР

*Мен келмадим даъвий учун,
Менинг ишим севги учун.
Дўстнинг уйи кўнгулардир,
Кўнгулар топмоққа келдим.*

Юнус ЭМРО

Олам ранг-баранг, гўзал ва бетакрор санъат дурдоналарига бой. Донғи чиққан баъзиларини одатда биз мўъжизалар деб атаймиз. Улар ўзининг фусункорлиги билан ҳануз инсониятни мафтун этиб келмоқда. Дунё меъморлигининг гўзал намуналаридан ҳисобланган маҳобатли Миср эҳромлари, Тож Маҳалдек бежирим қасрлар, Малайзия давлати тимсолига айланган Петронас каби замонавий осмонўпар миноралар инсон кўли билан яратилган шундай ажойиботлардан. Одамзот табиатан гўзаллик шайдоси, шунданми, бу каби санъат асарларини бир бора кўриш иштиёқида минглаб чақиримлардан қанча маблағларини сарфлаб келади.

Бироқ дунёда шундай мўъжизалар ҳам борки, улар қанчалик юксак, қанчалик олий бўлмасин, ёнимизда, ўзимизда бўлгани учун унчалик эътибор бермай қўйганмиз.

Шундай мўъжизаларлардан бири, тўғрироғи, илоҳий санъат асари Ҳазрати Инсоннинг гўзал ва мусаффо қалбидир! У худди мўъжиза ичидаги мўъжиза ёхуд садаф ичига беркинган дур

янглиф Аллоҳ таоло азизу мукаррам қилиб яратган Ҳазрати Инсон вужудида қарор топгандир.

Ҳикмат соҳибларининг фикрича, бундайин тоза ва беғубор қалб, аввало, Яратганнинг бандасига бениҳоя лутфу марҳамати туфайли вужудга келган. Сўнгра банданинг Яратганга гўзал таслимияти ва сўнгсиз муҳаббати, Унинг яратилганга нисбатан юксак меҳру самимияти уни безаб туради.

Таслимият ўзи нима? Таслимият Яратганнинг амр ва қайтариқларига бўйинсуниш, илоҳий тақдирга ризолик, Ҳақ таоло ҳузурда доимо хавфу ражода туриш ва ёлғиз Ўзигагина таваккул, бир сўз билан айтилса, У зотга гўзал қуллик қилишдан иборатдир.

Комил инсон бўлиш дастлаб ўзини англашдан бошланишини таъкидлаш лозим. Пайғамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам) бундай марҳамат қиладилар: "Ким ўзини таниса, батаҳқиқ, Парвардигорини танибди".

Ўзини таниш, англаш қандай рўй беради? Буюк шоир, сўз мулкининг султо-

ни ҳазрат Алишер Навоийнинг бир газалида мазкур масалага қуйидагича ишора қилинади:

*"Эл нетиб топқай мениким,
мен ўзумни топмасам,
Бўйлаким, ишқу жунун
сахросида овворамен".*

Яъни, ишқу жунун сахросида овора кезиб, мен ўзимни ўзим тополмай (тушунолмай) юрибман-у, инсонлар мени қандай топсинлар (тушунсинлар).

Шунингдек, Аллоҳ таолонинг валий бандаси Аҳмад ал-Антокийнинг ушбу ҳикматли сўзлари ҳам бизни масаланинг нозик жиҳатларига эътибор беришга ундайди: "Банданинг ўзини кам таниб, ўзини кам англаганининг аломати ундаги ҳаё ва Аллоҳ олдидаги қўрқувининг камлигидир".

Мутасаввиф шоир Юнус Эмро дейди:

*"Кел энди, ўзлингни
ўздин ахтар...
Ўзинга боқ, бил,
ўзда кимдур энди?.."*

Азизларимизнинг бу каби фикрлари бизни инсон ботинидаги яширин имкониятлар ва неъматлар ҳақида тафаккур қилишга чорлайди. Ҳикмат қидирган ҳар бир инсон бу томонга юзланиб тафаккурга чўмгани сари, ўзи учун янгича гўзал оламларни кашф қилиб бораверади.

Шундай қилиб, бу йўлдаги дастлабки иш ғафлат уйқусидан уйғониш ҳамда чинакам тавбаю истиғфор суви билан қалб доғларини ювишдир. Сўнгра мовий ранглар (зикру тасбеҳлар) билан мусаффолик-поклик суратини қалбга чизиш (жо қилиш) лозим. Айни дамда, луқманинг ҳалоллигига эътибор бериш, онгу тафаккурни бо-

тил эътиқод ва қарашлардан тозалаш, яхшилар этагини тутиш билан ёмон хулқларни тарк этиш ва шунинг баробарида яхши фазилатларни ўзлаштириш каби бир қатор риёзатлар орқали нафсни поклаш, қалбни ислоҳ қилиш керак. Зеро, соғлом қалбдагина соғ ва гўзал туйғулар, соф ва теран тафаккур бўлади, шундай қалбгина уйғоқ ва тирик қалб даражасига етади. Инсон фақат шу йўл билангина ўз қалбини, ундаги имон аталмиш бебаҳо гавҳарини ва ниҳоят ўзини асраб қолиши мумкин.

Қуръони каримнинг ушбу оятларида инсоннинг ботиний покланиши, ўзини ислоҳ этиши нақадар муҳим масала экани очиқ баён этилган:

**"У кунда на молу давлат,
на бола-чақа фойда бермас,
магар Аллоҳ ҳузурига тоза дил
билан келган кишиларгагина
фойда берур"** (Шуаро, 88-89);

"Дарҳақиқат уни (яъни, ўз нафсини — жонини имон ва тақво билан) **поклаган киши нажот топди. Ва уни** (жонини фисқ-фужур билан) **кўмиб хорлаган кимса номурод бўлди"** (Шамс, 9-10).

Биринчи ояти каримада зикр этилган **"тоза дил"** соҳиблари қандайин бахтли инсонлар! Иккинчи оятда келган **"номурод кимсалар"** қандайин бахтсиз кишилардир!

Бир ҳадиси шарифда Расули акрам (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Каъбатуллоҳ ёнидан ўтаётиб бундай деганлар: "Қандай чиройлисан, қандай мубораксан, эй Каъба! Нақадар мухташамсан, лекин Аллоҳга қасам бўлсинки, мўмин қулнинг қалби Аллоҳ наздида сендан кўра қийматлироқдир".

Ушбу ҳадиси шариф

мўминнинг қалбига берилган юксак баҳодир. Ундан мўминларнинг кўнглини олиш Байтуллоҳни зиёрат этишдан-да савобли амал экани ва, аксинча, уларнинг дилларини оғритиш Байтуллоҳни вайрон қилишдан ҳам ёмон экани аён бўлмоқда.

Ҳа, аслида ҳам, бизнинг биринчи галда эъзозлашимиз лозим бўлгани мўминларнинг қалблари, нурли чеҳралари эмасми? Қадрлашимиз лозим бўлгани уларнинг гўзалдан-гўзалдан мазмунли суҳбатлари ва пурмаъно ўғитлари эмасми? Бу ҳаётда бизга намуна бўладиган инсонлар аслида улар эмасми?..

Шуларни қоғозга туширар эканман, анчадан бери йўқлаб боролмаётганим бир азиз инсонни зиёрат этиш иштиёқи кўнглимга тушди. Онгимга эса бир фикр келди: ким шундай солиҳ кишилар билан дўсту биродар бўлса, бу ҳаётда омади чопибди, сарф этган умри беҳуда кетмабди.

Азиз биродар, келинг, фурсатни ғанимат билиб, энг гўзал асар — қалбни зиёрат қилишга шошилалик!

Фарҳод СОҲИБНАЗАР

РАСУЛУЛЛОҲНИНГ

ХИЗМАТЧИ ВА ВАЗИФАДОРЛАРИ

Ким қайси ишга масъул эди?

Эркаклардан ушбу саҳобалар Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) хизматларида ва хос вазифаларида бўлишган: Анас ибн Молик, Ҳинд ибн Ҳориса, Асмо ибн Ҳориса, Рабиъа ибн Каъбул Асламий, Абдуллоҳ ибн Масъуд, Уқба ибн Омир, Билол ибн Рабоҳ, Саъд, Мукрима ибн Абу Нажоший, Бакир ибн Шаддоҳ, Абу Зарр Гифорий, Айман ибн Умму Айман, Аслаъ ибн Шарик, Муҳожир, Наъим ибн Рабиъа, Абул Ҳамро

Ҳилол ибн Ҳорис, Абус Самах Абод (розийаллоҳу анҳум).

Масалан, Қайс ибн Саъд Расули акрам ҳузурларида миршаб вазифасида эдилар. Ҳазрати Билол харажатларга, Муайқиб ибн Абу Фотима муҳрларига, Ибн Масъуд мисвок, пойабзал ва таҳорат учун сув тайёрлашга масъул эдилар. Уқба ибн Омир сафарларида ҳамроҳ бўлиб, уловларини етаклар, Абу Рофеъ юкларини кўтарар эди. Абу Бакр элчиларни кутиб олиб, уларни Расулulloҳ билан учрашувга тайёрлар эдилар.

Хотинлардан Барака Умму Айман ал-Ҳабашиййа, Ҳавла, Рофиънинг оналари Салма, Маймуна бинти Саъд ва Умму Аёш (розийаллоҳу анҳумо) каби саҳобия аёллар Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) хизматларини қилишган.

Саъд Зиёддан ривоят қилишлари-ча, Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) икки ишни ҳеч кимга буюрмас эдилар: ярим тунда таҳоратга сув тайёрлашни ва тиланчига садақа бериш-

ни фақат ўзлари бажарар эдилар.

Кўриқчилари

Бадр ғазотида Расулulloҳни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Саъд ибн Муоз, Аришда эса Абу Бакр Сиддиқ кўриқлашган. Шунингдек, Уҳуд ғазотида Заквон ибн Абду Қайс ва Муҳаммад ибн Маслама, Ҳандақ ғазотида Зубайр ибн Аввом, Хайбарда Саъд ибн Абу Ваққос ва Абу Аййуб, охири Водийул Курода Билол ибн Рабоҳ Расули акрамни душманлардан ҳимоя қилишган. "Аллоҳ сизни (душман) одамлардан Ўзи асрайди" (Моида, 67) ояти каримаси нозил бўлганидан кейин Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ўзларига кўриқчи тутмайдиган бўдилар.

Котиблари

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қуйидагиларга котиблик вазифасини юклаганлар: Абу Бакр Сиддиқ, Умар ибн Хаттоб, Усмон ибн Аффон, Али ибн Абу Толиб, Талҳа ибн Убайдуллоҳ, Зубайр ибн Аввом, Омир ибн Фуҳайра, Абдуллоҳ ибн Арқам, Убай ибн Каъб, Собит ибн Қайс, Холид ибн Саид, Ханзала ибн Рабиъ, Зайд ибн Собит, Муовия, Шураҳбил ибн Ҳасана, Али ибн Хазрамий,

Холид ибн Валид, Муғийра ибн Шуъба, Абдуллоҳ ибн Равоҳа, Ҳузайфа ибн Ямон (розийаллоҳу анҳум). Аммо булардан фақат Муовия ва Зайд ибн Собит Расули ак-

мавтга, Абу Мусо ал-Ашъарийни эса Зубайд ва Аданга волий этиб тайинлаганлар.

Итоб ибн Усайдни саккизинчи ҳижрий санадаги ҳаж мавсуми учун, Абу Бакр

* * *

Қатода (розийаллоҳу анҳу) айтадилар: «Пайгамбарнинг (солаллоҳу алайҳи ва саллам) ўлим олдидаги охирги каломлари бундай бўлди: "Намоз ва қўл остингиздаги қўл (биродар)ларингиз...", яъни, беш вақт намозни сақланглар ва қўл остингиздаги хизматчиларингизга яхши муомалада бўлинглар", дедилар».

* * *

Али ибн Абу Толиб (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади: «Пайгамбар (солаллоҳу алайҳи ва саллам) хутбаларида: "Эй одамлар, Аллоҳдан кўрқинглар! Қўл остингиздаги хизматкорларингизга ейдиган нарсаларингиздан едиринглар, кийган нарсаларингиздан кийдиринглар. Уларга тоқатлари кўтармайдиган ишларни юклаганглар", дедилар».

рамнинг доимий котиблари саналишган.

Амирлари

Пайгамбаримиз (алайҳиссалом) Бозон ибн Сомонни Яманга, Холид ибн Валидни Санъога амир қилиб юборганлар. Шунингдек, Зиёд ибн Лабид ал-Ансорийни Хазра-

Сиддиқни тўққизинчи йил ҳажига масъул қилиб жўнатдилар. Али ибн Абу Толибга Яман қозилиги, Амр ибн Осга Уммонда иш юритиш вазифаларини юклаганлар. Хайрия ишларига эса саҳобалардан жуда кўп кишиларни масъул қилиб тайинлаганлар.

Муаззинлари

Расули акрамнинг муаззинлари тўрт киши бўлган. Булардан Билол ибн Рабоҳ ва Абдуллоҳ ибн Умму Мактум Мадинада, Саъдул Кураз эса Кубода азон айтишган. Маккадаги муаззинлари эса Абу Махзура Авсул Жаҳмий эди.

Шоирлари

Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) Исломга даъват этувчи ва ишларини ҳимоя қилувчи шоирлари бўлган. Каъб ибн Молик, Абдуллоҳ ибн Равоҳа, Ҳассон ибн Собит (розийаллоҳу анҳум) шулар жумласидан. Шунингдек, улуғ саҳобалар ичида ҳам шеър ёзиб, Ислом даъватига катта ҳисса қўшган шоирлар бўлишган. Абу Бакр Сиддиқ, Умар ибн Хаттоб, Усмон ибн Аффон, Али ибн Абу Толибни шу сафга қўшса бўлади. Ҳатто Саййид Мустафо Сиддиқий ўз боболари Абу Бакр Сиддиқнинг шеърларини тўплаб, девон ҳам тузганлар. Яна Каъб ибн Зубайр, Аббос ибн Мардос, Аббос ибн Абдулмутталиб, унинг ўғли Абдуллоҳ ибн Аббос (розийаллоҳу анҳум) ҳам шоир саҳобалардан эди.

Хатиблари

Собит ибн Қайс ибн Шаммос, Абдуллоҳ ибн Равоҳа, Омир ибн Акваъ, Анжаша, Барро ибн Молик (розийаллоҳу анҳум) Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) хатиблари бўлишган. Булардан Собит ибн Қайс Расулуллоҳнинг (солаллоҳу алайҳи ва саллам) барча сафарларида у зотга ҳамроҳлик қилганлар.

Мубашшир АҲМАД
тайёрлади

"КЎКГУМБАЗ" ЖОМЕЪ МАСЖИДИ

Парвардигори олам шайбонийлар сулоласининг сўнги вакилларидан Абдуллахон Иккинчига Қашқадарё ерида табаррук даргоҳ — Кўкғумбаз жомеъ масжидини қуришни насиб этди.

XVI-XVII асрларда майдонга чиққан ҳукмдорларнинг тинимсиз урушлари оқибатида вайрон бўлган шаҳарлар ва қишлоқлар аҳволи тарихчи Камолиддин Биноий асарларида баён этилган.

Аллоҳнинг марҳамати билан 1512 йилнинг кузида Бухоро яқинида (Ғиждувонда) эронийлар устидан эришилган ғалабадан сўнг кўп ўтмай, Қарши ўзини тиклаб олди. Савдо-сотиқ, ҳунармандлик ривожланди, танга пуллар зарб қилинди. Бу эса яна ҳукмдорларнинг эътиборини тортди. Худойберди Султон, Қиличқора Султон ва Абдуллахон Шайбонийлар Қарши шаҳри учун яна ўзаро кураш бошладилар. Абдуллахонни Хожа Муҳаммад Исмоил жўйбори қўлаб-қувватлади. Тўхтовсиз урушлар ниҳоят барҳам топди. Худойберди Султон билан Абдуллахон ўртасида сулҳ тузилди. Натижада Қарши вилояти Шаҳрисабз (Кеш)га қўшилди. Бу ерда Абдуллахоннинг гунаҳкори Хисрав Султон ҳукмронлик қилар эди.

Жасоратли, аниқ мақсадни кўзлаб, пухта иш тутадиган Абдуллахон Ўрта Осиёда мавжуд феодал тарқоқликни бартараф этишга интилди. У 1573 йили Фарғона ва Балхни, 1576 йили Самарқанд ва Тошкентни, кейинчалик Шоҳруҳия, Сайрам, Оҳангаронни, 1583 йили Ҳиротни ва Машҳадни

Қаршига қўшиб олди. Абдуллахоннинг пухта тadbирлари, кескин чоралари туфайли шаҳар ва қишлоқлар ҳўжалиги тикланди.

Москва князлиги, Шарқий Оврупа, Ҳиндистон, Эрон, Қашқар, Сибир, Қозоқ ва Нўғайлар (қирғизлар) билан элчилар даражасида алоқалар кучайди. Савдо-сотиқ равнақ топди.

Абдуллахон бунёдкорликка катта эътибор берди. Унинг даврида юзлаб работ, сардоба, кўплаб мадраса ва масжид, хонақоҳ, кўприк, дамба ва бошқа иншоотлар қурилди.

Шаҳардан ташқарида икки ҳайит намозини ўқишга мўлжалланган жомеъ қурилди, унинг гўмбазини мовий кошинлар билан қоплангани учун халқ орасида "Кўкғумбаз" номини олди. Жомеъ пештоқидаги кошинларга масжиднинг ҳижрий 999 (1590-1591) йили қурилгани битилган. Бу ёзув ўтган асрнинг йигирманчи йилларида йўқотилган.

"Кўкғумбаз" беш вақт намоз ўқиладиган масжидлардан фарқ қилади. Йилига икки марта рўза ва қурбон ҳайити намозлари ўқилгани учун бундай масжидларни "намозгоҳ" ёки "мусалло" деб аташган.

Байрам ибодатларида жуда кўп халойиқ тўпланиши боис намозгоҳлар шаҳар ичида эмас, балки ташқарисида — кенг майдонда барпо этилган.

Кўкғумбаз жомеъи бош хонақоҳ ҳамда унинг икки ёнидаги чап ва ўнг қисмларидан иборат. Тарҳи тўғри бурчак шаклида бўлиб, узунлиги

38,25 метрга тенг. Қисқа томонларнинг ўлчамлари бир хил эмас: бири 14 метр, иккинчиси эса 14,6 метр. Асосий хона тарҳи саккиз метрли тўғри тўртбурчак шаклида, у ён деворларига ишланган равоқли йўлак билан қанот қисмларига боғланган. Қанот қисмларининг ҳар бири икки қатор бўлиб тушган тўрт хонадан иборат. Хоналар тепаси гумбазлар билан ёпилган. Бинонинг олди ва ён томонлардаги хоналар айвон сингари очик бўлган. Ҳозир уларга гишт терилиб, ён томондаги хоналар бутунлай ёпилиб кетган, олддагилар эса қисман торайтирилган. Хоналар бир-бирларига равоқли эшиклар орқали туташ қилиб қурилган. Асосий хонанинг қибла деворида меҳроб, унинг ёнида зинапояли минбар жойлашган.

Меҳроб анча чуқур ишлангани учун бино орқасида девор бир оз кенгайган. Хонанинг олди ён қанот қисмлари билан узвий боғланган пештоқдан иборат. Унинг қалин даханалари ичидаги айлана зиналар ён қанотлар томига олиб чиқади.

Баландлиги 14 метрли хонақоҳ ички гумбаз билан ёпилган, ташқи гумбаздан эса фақат пастки айлана девор сақланиб қолган. Хонақоҳнинг қибла деворидаги меҳробни ўраб олган катта равоқ ичкараси қалқонсимон майда бағалли ярим гумбаз шаклидадир. Ён қанот хоналарнинг гумбазлари ганчкор бағал шаклида ишланган.

Бино асосан 26x26x5 ва 28x28x6 сантиметрли пишиқ гишт билан қурилган. Пештоқнинг қалин деворлари ичини тўлдириш, тошли пойдеворлар тагини текислаш учун гишт парчалари ишлатилгани маълум бўлди. Пойдевор унча чуқур эмас, 0,7-1,1 метрга тенг, эни ҳам деворлар энига тенг. Пештоқ пойдевори анча чуқур ишланган бўлса-да, қалинлиги деворлардан фарқ қилмайди. Бироқ бинони мустақамлаш чоралари ҳам кўрилган. Бунинг учун пойдевор ўрнида қазилган хандақлар 11-12 марта сув қуйиб, ер чўктирилган ва шибаланган. Шу усул билан пойдеворлар остида қалинлиги 1,3 метрли мустақам қатлам ҳосил қилинган.

Бинода энг асосий (марказий) қисм хонақоҳдир. Чунки бу хонада намозхонларга қибла томонни белгилаб берувчи меҳроб жойлашган. Шунинг учун ҳам унга улкан пештоқ ва узоқ атрофлардан яққол кўринадиган баланд гумбаз қурилган.

Бинони безашда мовий, кўк, зангори ва оқ рангли кошинлар ҳамда силлиқланган гишт ишлатилган. Пештоқнинг ички ва ён деворларидаги безаклар сирланган қадама гиштлардан терилган содда шаклли геометрик нақшлар ҳамда уларга "Аллоҳ", "Муҳаммад" сўзлари битилган ёзувлардан иборат. Равоқнинг кесик ҳошияси ва қошлари ҳам сиркор кошинлар билан қопланган бўлиб, уларнинг нақши мовий, кўк, оқ, қорамтир ранг-

даги ўсимликсимон, юлдуз ва кўпбурчак шаклларида ишланган. Пештоқдаги ички кичик равоқнинг қошларига кошинкор ҳошиялар ишланган. Ҳошияга кўкиш асосда оқ ҳарфлар билан: "Бино Абдуллахон амри билан Мир Бақо Баҳодир бошчилигида қурилди", деб ёзилган.

Ташқи гумбазнинг айлана деворига сирланган гиштлардан териб ишланган ёзувли ҳошияда "Албақо лиллаҳ, ал-мулку лиллаҳ" (Боқийлик Аллоҳга хос, мулк ҳам Аллоҳникидир) сўзлари такрорланган. Бу ҳошиянинг тепароғида оқ тагликка кўк ҳарфлар билан ёзилган яна бир хат қолдиқлари бор. Бу Куръони карим оятларидир. Айлана девор билан гумбазнинг туташган жойига ишланган шарафани ўсимликсимон нақшли кошинлар безаб турибди. Шарафа кошинлари бошқа жойдагиларга нисбатан анча сифатли ишланган.

Масжиднинг олдида пишиқ гишдан ишланган катта супа бор. Бу узун супанинг шарқий учи XVI асрда ҳозирги ҳовли чегарасидан анча ташқарида эди. Дастлаб масжид ҳовлиси ҳам жуда катта майдонни эгаллаган. Қаршилиқ кексаларнинг айтишларича, яқин ўтмишда ҳам масжид олди пахса девор билан ўралган 9—10 гектарли кўрғон бўлган. Унда ҳовуз ҳамда катта боғ бўлганини ҳам эслашади.

Масжид пештоқидан ўн беш метрлар чамаси шарқда саккиз бурчакли шийпон бор. Унинг гумбази овозни кучайтириш хусусиятига эга. Бу шийпон намозни бошқариш учун имомга қурилган минбар деб нотўғри тушунилади. Минбар хонақоҳда, меҳроб ёнида жойлашгани маълум. Тўғриси, бу шийпон муаззиннинг намоз пайтида узоқдагиларга имом айтганларини такрорлаб, эшиттириши учун масжиддан анча кейин, XVIII-XIX асрларда қурилган.

"Кўкгумбаз" масжиди XVI охирларида Ўрта Осиё меъморлигининг ноёб маҳсулидир. Абдуллахон номи эслатилган лавҳа ўқилишидан анча илгариеқ тадқиқотчилар масжид тарҳини ўрганиб, у XVI аср охирларида қурилган, деган хулосага келган эдилар.

Абдуллахон даврида кенг қулоч ёйган қурилиш ишларини маблағ билан таъминлаш қийин эди. Шу сабабли тежамкорликка ўтилган. Бу эса деворларни ковак қилиб теришда, қопламаларда эса қимматбаҳо сирли парчинлар ўрнига оддий кошин сополлар ишлатишда кўринади.

Ўрта Осиёда XII-XVI асрлардан бизгача сақланган намозгоҳлар сони жуда оз. Шу боис Кўкгумбаз ноёб ёдгорлик сифатида ҳам жуда қадрлидир.

Ўтган асрнинг ўрталарига қадар Кўкгумбаз жомеъ масжиди ўша давр сиёсий тузуми туфайли ёпиб қўйилган эди. Албатта, бирор даргоҳни

зиёрат қилишни ман этса бўлар, лекин одамлар қалбидан Аллоҳга эътиқодни супуриб ташлаб бўларканми? Асло...

Кўкгумбаз 1953 йилдан жума намозларини ўқиш учун жомеъ сифатида қайтадан очилади. Кўкгумбаз бир неча бор (1860 ва 1921 йиллари) таъмирланган ва қайта тикланган. Бу ишлар кейин ҳам давом эттирилган. Хусусан, 1967 йили масжид гумбази шахрисабзлик уста Ҳамдам томонидан тикланди. 1982 йили самарқандлик наққош уста Нусратилло Асадов кўк сирли кошинлар билан Куръони карим Мулк сурасидан оятларни ёзди. Гумбаз тепасига тилларанг кубба ўрнатилди.

1996 йилги таъмирлашда ҳам жуда моҳир усталар ишлашди, асрлар давомида масжиднинг "Кўкгумбаз" деб аталишига сабаб бўлган мовий гумбаз қайта таъмирланди. Масжид ҳовлисига кираверишда кўркам ва салобатли ўймакор нақшлар билан безатилган дарвозахона қуриб битказилди.

Октябр тўнтарышига қадар масжидга ўша даврнинг машҳур имомларидан эшон ҳожи Порсоҳон имомлик қилган. Совет ҳокимияти йиллари масжидда мулла Раҳматулла Асадуллоҳ ўғли, кўқонлик ҳожи Неъматжон қори, ўшлик қори Аҳмад имом бўлишган. Кейинчалик Наманган шаҳридан ҳожи Акмал қори Отажонов, Самарқанд шаҳридан ҳожи Нуъмонжон Найимов, Усмон қори, Қарлик қишлоғидан мулла Иноятуллоҳ, Қарши тумани Тол қишлоғидан Авлиёкул қори бобо имомхатиб бўлиб ишлашди. 1975 йилдан ҳозиргача Кўкгумбаз жомеъ масжидида Исмоил ҳожи Райҳонов имом-хатиб бўлиб ишлаб келмоқда.

Қарши шаҳрининг 2700 йиллик тўйи муносабати билан Кўкгумбаз жомеъи худудида ҳам жуда катта таъмирлаш ва қурилиш ишлари бошлаб юборилди. Масжид биноси қайта таъмирланиб, маъмурий бино, салобатли катта айвонлар, таҳоратхона қурилиши давом этапти.

* * *

Қашқадарё вилояти маданий мерос обидала-

рини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш инспексияси бошлиғи Дамир Сайфуллин билан "Кўкгумбаз"да амалга ошириляётган таъмир ишлари ҳақида суҳбатлашдик.

— Масжиддаги қурилиш-таъмирлаш ишларини июл ойининг ўрталаригача якунлаш ниятидамиз, — дейди у. — Ҳонақоҳда фақат сўнгги оқлаш-пардозлаш ишларигина қолди. Икки ёндаги йигирма беш метрли айвонлар узунлиги икки марта ортди, ҳозир ҳонақоҳ ва ҳовлида бир вақтнинг ўзида олти ярим минг киши бемалол намоз ўқий олади. Ҳовлидаги айвонлар, ички-ташқи пештоқлардаги кошинли безак ишлари ҳам якунланиш арафасида.

Самарқандлик кошинкор-наққошлар раҳбари, Алишер Навоий номидаги давлат мукофоти совриндори уста Матлуб Маҳмудов айтишича, пойтахтимиздаги "Ижод-ижод" хусусий корхонасида тайёрланган кошинларнинг сифати яхши, муҳими, улар нам тортмайди.

Айвонлардаги ёғоч ўймакорлиги нақшларини Алишер Раҳмонов бошлиқ усталар тўрт ой ичида чиройли қилиб адо этишди. Гишт териш, пол қоқиш ва ганчли безак ишларини, шунингдек, таҳоратхонани тиклаш, пардозлаш юмушларини Тоҳиржон Зарифбоев бошлиқ наманганлик усталар бажаришяпти.

Усталаримиз орасида самарқандлик кошинчилар Мақсуд Маҳмудов, Аъзам Аҳтамов, наманганлик гишт терувчи Фавсиддин Фаниев, ганчкор Неъмат Зарифбоев, уста ёрдамчиси Маъруф Мамадалиев кабиларнинг меҳнати, маҳорати алоҳида таҳсинга сазовор.

Исмоил ҳожи РАЙҲОНОВ,

ЎМнинг Қашқадарё вилоятидаги бош вакили,

Асрор ҚИЛИЧЕВ,

журналист

Султон билан боғбон

Бир султон Ҳиндистон зиёрати чоғида жуда ҳам гўзал гулларни кўриб, уларнинг ранги ва бўйидан маст бўлди. Қайтиш чоғи ўша гулларнинг уругидан олди. Юртига етиб келгач, сарой боғбонини ҳузурига чорлади. Гул уругларини сарой боғига экиб, яхшилаб парвариш-лашни, илк гунча очилганида эса ҳузурига олиб келишни тайинлади.

Боғбон гулларни қуёш кўп тушадиган жойга экиди. Мўл ўғит бериб меҳр билан парва-

Бир куни боғда айланиб юрган боғбон гулни парчалаб ташлаган булбулни бир илоннинг оғзида кўрди. Дарҳол бунни подшоҳга етказди.

— Илоннинг қилмиши ҳам шундайича қолмайди, — деди подшоҳ.

Боғбон ўз ишига қайтди. Бир пайт бояги илоннинг оёқларига ўралиб олганини кўриб, қўлидаги белкурак билан уни ўлдирди. Бунни кўриб турган подшоҳ боғбонга: "Сенинг ишинг ҳам шундайича қолмайди", деди.

Боғбоннинг гапи шоҳга ибрат бўлиб, уни жазодан озод қилди.

* * *

Дарҳақиқат, ҳар бир амал жавобсиз қолмайди. Ёмон амал қилган бўлса, жазоланади, яхши ишлари учун эса мукофотланади. Аллоҳ таоло марҳамат қилган: **"Ким зарра мисқолича яхшилик қилса, ўшани кўрур. Ким зарра мисқолича ёмонлик қилса, уни ҳам кўрур"** (Залзала, 7—8).

Йўқолган бола

Кекса бир киши Жалолиддин Румий ҳазратларининг ҳузурига келди. Сочлари юлинган, ҳоли паришон, мажолсиз эди. Бор кучини тўплаб, Румий ҳазратларининг этагига ёпишди. Кўзёшларини оқизиб:

— Етти нафар фарзандим бор. Уларнинг бирини ўғирлаб кетишди. Неча кундан буён оч-наҳор, ялангоёқ кўзимнинг оқу қорасини ахтариб тинка-мадорим куриди, аммо тополмадим, — деди.

Румий ҳазратлари надомат билан бошини силкитди:

— Бутун мавжудот Аллоҳни унутган, Уни йўқламайди! Истаги ижобат бўлишини Ундан сўрамайди. Одамлар кўкракларига уриб, оҳ чекиб, бошларини деворга урадилар-у, бир он бўлсин Уни хотирламайдилар. Сендек бир оёғи чуқурда бўлганлар фарзанд доғида ўзларини хароб қиладилар-у, Аллоҳдан бир оғиз истиғфор сўрамайдилар. Нечун Ёқуб (алайҳиссалом) каби Унга илтижо қилиб, нажот топмайсан!?

Кекса киши дарҳол хатосини англаб етди. Астойдил тавба қилиб, энди ўрнидан турган ҳам эди, фарзанди топилганининг хабарини беришди.

Шерзод ОТАМУРОД*тайёрлади*

ҲЕЧ БИР АМАЛ ЖАВОБСИЗ ҚОЛМАС

Бир куни шоҳ сарой боғини назорат қилиш учун ташқарига чиқди. Боғни тартибсиз, ифлос ҳолда кўриб қаттиқ ғазабланди. Ғазабининг зўридан боғбоннинг боши танасидан жуда қилинишини буюрди.

Эртаси куни жазо майдонида маҳкумнинг сўнгги тилаги сўралди.

— Тилагимни фақатгина шоҳга айтаман, — деди боғбон.

— Ҳузуримга олиб келинг уни! — деди подшоҳ.

Боғбон:

— Эй давлатшоҳ! Булбул гулни парчалади, шундайича қолмайди, дедингиз. Қолмади, илон уни бўғиб ўлдирди. Уни ҳам шундайича қолмайди, дедингиз, оёғимга ўралди, белкурак билан илонни ўлдирдим. Менинг ишим ҳам шундайича қолмаслигини айтдингиз. Мана, ҳозир мени ўлдирмоқчисиз. Эҳтиёт бўлинг, сизнинг ишингиз ҳам шундайича қолмайди!

ришлади, Вақт ўтиши билан гунчалардан бири хушбўй ҳид таратиб, қип-қизил бўлиб очилди. Боғбон гулни узиб ҳаяжон билан шоҳ ҳузурига йўл олган ҳам эди, бир булбул келиб гулни сочиб ташлади.

Боғбон подшоҳга бориб, бўлган воқеани сўзлаб берди.

Подшоҳ:

— Хафа бўлма, булбулнинг бу иши шундайича қолмайди. Сен бориб ишингни давом эттиравер, — деди.

ГУНОҲЛАРНИ ТАНИЙЛИК

Уч киши бўлаганида иккисининг айрилиб олиб пичирлашуви

Бу иллат мажлисларнинг кушандаси, мусулмонларни бир-биридан ажратиб ташлаш, бир-бирларига нисбатан шубҳа-гумон уйғотиш мақсадидаги шайтон макрларидан биридир. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) бунинг ҳукми ва иллатини баён қилиб, бундай деганлар: "Уч киши бўлсангизлар, то одамларга қўшилмагунингизча, бири қолиб иккиси пичирлашмасин. Чунки бу (иш) уни (учинчини) ранжитади" (*Бухорий ривояти*).

Бу ҳадис учта бўлиб олиб, тўртинчисини ажратиб қўйган ёки ундан кўп сонли кишиларга ҳам тааллуқлидир. Икки киши учинчилари тушунмайдиган тилда сўзлашишлари ҳам худди шунинг ўзидир. Шубҳа йўқки, икки кишининг ўзаро пичирлашуви учинчилари учун бир нави ҳақорат бўлади ёки уни: "булар менга душманлик қилишмоқчи шекилли", деган гумонга солади.

Кийимини ерга судраб юриш

Баъзи ишлар бор, одамлар наздида арзимас ҳисобланса-да, Аллоҳнинг наздида оғир гуноҳга сабабчи бўлади. Шулардан бири тўпикдан пастигача тушириб узун кийим кийиш. Баъзилар кийимни ерга текказиб юрса, айримлар ҳатто орқасидан судраб юради.

Абу Зарр (розийаллоху анху) Пайғамбаримиздан (алайҳиссалом) ривоят қилган ҳадисда: "Уч тоифа одамлар бор, Аллоҳ қиёмат кунида уларга гапирмайди, уларга қарамайди, уларни покламайди ва уларга аламли азоб бўлади: кийимини узун қилиб ерга судраб юрувчи, миннатчи ва ёлғон қасам билан молини ўтказувчи кимсалар", дейилган (*Муслим ривояти*).

"Мен кийимимни кибр қилиб узайтирганим йўқ", дейдиган одам ўзини номақбул тарзда оқлаган бўлади. Чунки ҳадисдаги хабар умумийдир, кибрни мақсад қилинганми-йўқми, барибир. Бунга ушбу ҳадис ҳам далолат қилади: "Изорнинг (қўйлак, шим, тўн) тўпикдан пасти дўзахдир" (*Аҳмад ривояти*). Албатта, агар кибрлини шундай қилинадиган бўлса, азоби қаттиқроқ ва оғирроқ бўлади: "Ким кибр қилиб кийимини судраб юрадиган бўлса, Қиёмат кунида Аллоҳ унга қарамайди" (*Бухорий ривояти*). Чунки у икки ҳаром ишни – кибр ва кийим судрашни жамлагандир. Ибн Умардан (розийаллоху анху) ривоят қилинган ушбу ҳадис ҳар қандай кийимни узунлатиб тушириб олиш гуноҳ эканига далолат қилади: "Кийимни узун қилиб судраш шим, қўйлак ва саллада (бўлади). Ким бирон-бир нарсани ман-

манлик билан ерга судраб юрса, Аллоҳ унга Қиёмат кунида қарамайди" (*Абу Довуд ривояти*).

Аёл кишига шамол ёки бошқа бирор сабаб бўлиб оёқлари очилиб қолмаслиги учун эҳтиёт юзасидан ерга теккизиб юришга рухсат берилган. Бу ҳам маълум миқдорда. Лекин баъзи келинларнинг қўйлакларни неча метр узун қилиб тиктириши ёки орқасидан этагини кўтариб юришлар, шубҳасиз, ҳаддан ошишдир.

Эркакларнинг тилла тақишлари

Абу Мусо ал-Ашарий (розийаллоху анху) Пайғамбаримиздан (алайҳиссалом) ривоят қилади: "Олтин ва ипак умматимнинг аёлларига ҳалол, эркакларига ҳаром қилинди" (*Аҳмад ривояти*).

Эҳтиёт бўлиш керак, чунки бозорларда, дўконларда эркаклар учун хилма-хил тилла соат, кўзойнак, тугма, ручка, занжир, узуклар ёки тилла суви билан оро берилган товарлар кўп.

Ибн Аббос (розийаллоху анху) ривоят қилади: "Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) бир кишининг қўлида тилла узукни кўриб, уни ечиб олиб ирғитиб юбордилар ва: "Сизлардан бир киши дўзахдан бир бўлак чўққа интилади-да, уни қўлига тақиб олади", дедилар. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) кетганларидан кейин ҳалиги одамга: "Узугингни ол, (сотиб) фойдаланарсан!" дейишди. "Йўқ", — деди у, — уни ҳеч қачон олмайман, чунки уни Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) ирғитиб юборганлар" (*Муслим ривояти*).

Сочни қорага бўяш

Расулulloҳ (соллаллоху алайҳи ва саллам) қуйидаги ҳадисларида келган қатъий хабарга биноан сочни қорага бўяш гуноҳлиги аниқдир. "Охирзамонда соч-соқолларини худди каптарнинг думи каби қорага бўяб оладиган қавм чиқади. Улар жаннатнинг ҳидини ҳам ҳидламайдилар" (*Абу Довуд, Насай ривояти*). Бу иш сочига оқ тушганлар орасида кўп учрайди. Сочларини қорага бўяб, одамларни алдаш, ҳақиқий ҳолатни беркитишдек ҳийла-найранг қилишади. Шуниси ҳам аниқки, бундай бўянишнинг шахсий феъл-атворга ҳам таъсири бўлади. Яъни, кишида баъзан бир нав тантиқлик (бемаъни кибр)ни пайдо қилади.

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) оқ сочни сариқ, қизил ёки жигарранг хина билан ўзгартирганлари ҳақида саҳиҳ ривоятлар бор. Киши сочини ўз рангига монанд рангга ҳам бўяши жоиз. Макка фатҳи куни соч-соқоли пахтадек оқариб кетган Абу Куҳофани (Абу Бакр Сиддиқнинг отаси) хузурларига олиб келишганида Расулulloҳ: "Бу соч-

соқолнинг рангини ўзгартиринглар ва (лекин) қорадан сақланинглари", деганлар (*Муслим ривояти*).

Сочни қорага бўяш ҳукми эркагу аёлга баробар тегишли. Шунинг учун аёл киши ҳам, эркак киши каби, сочларини қорага бўяб олиши мумкин эмас.

Туш билан алдаш

Баъзилар ўзгалар назарида эътибор қозониш ёки бирон иқтисодий фойдани қўлга киритиш ёхуд душманини кўрқитиш каби мақсадларда кўрмаган тушини кўрдим деб ёлғон туш тўқийди. Оми халқ орасида эса тушларга эътиқод қиладиган, уларга маҳкам ёпишиб олганлари бор, шу сабабдан кўпинча алданиб юради. Кўрмаган тушини кўрдим деб алдайдиганлар тўғрисида қаттиқ огоҳлантиришлар келган. Шулардан:

"Ёлғоннинг энг ёмони кишининг ўз отасидан бошқани отам деб даъво қилиши ёки кўрмаган тушини кўрдим дейиши ва Пайғамбар (алайҳиссалом) айтмаган сўзни айтди дейиши" (*Бухорий ривояти*).

Яна Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) айтдилар: "Ким кўрмаган тушини кўрдим деса, икки дона қилни бир-бирига боғлашга буюрилади, буни эса ҳеч қачон уддалай олмайди" (*Бухорий ривояти*).

Демак, жазо ҳам қилмишига яраша бўлади.

Қабрга ўтириш, уни оёқ билан босиш ва қабристонда ҳожат чиқариш

Абу Ҳурайра (розийаллоху анху) дейди: "Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): "Қабр устига ўтиргандан чўғ устига ўтириб, кийимларини куйдириб, баданига ўтказгани яхшироқдир", дедилар (*Муслим ривояти*).

Қабрни босишга келсак, баъзилар яқинларини дафн этаётганида қабрларни бемалол босиб ўтаверишади, қўшни майитларга ҳеч қандай эҳтиром кўрғазишмайди. Бу ишнинг нақадар оғир экани ҳақида Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) бундай деганлар: "Мусулмоннинг қабри устидан юрганимдан чўғ ёки қилич тиги устида юрганим ёки оёғимдаги ковушимга бигиз тиқиб олганим яхшироқдир" (*Ибн Можа ривояти*).

Шундай экан, қабристон ерларини эгаллаб ва у ерга дўкон ёки уй-жой солиб олганларнинг ҳоли қандоқ бўлади?!

Қабристонга кириб катта ё кичик ҳожат чиқарадиганлар эса, ҳеч бир нарсдан улуши йўқ кимсалардир. Улар бу қилмишлари билан марҳумларга озор етказдилар. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) айтганлар: "Қабрлар орасида ҳожат чиқариш нимаю бозор ўртасида нима — фарқи йўқ" (*Ибн Можа ривояти*). Яъни, қабристонда ҳожат чиқариш бозорда, эл-юрт кўз ўнгида авратини очиб ҳожат чиқаргани каби хунук ишдир. Қабристонга, айниқса, у ташландиқ ҳолда ва девор-

лари бузилган бўлса, ахлат ва чиқиндиларни ҳамда ҳар хил нопок нарсаларни ташловчилар ҳам юқоридаги ваъиддан бенасиб қолмайдилар.

Қабрлар орасидан ўтишда оёқ кийимларини ечиб қўйиш қабристон зиёрати одобларидандир.

Сийдикдан сақланмаслик

Ислом шариатининг афзалликларидан бири шуки, у инсон шаънига муносиб бўлган барча фазилатларга тарғиб этади. Мана шулардан бири нажосатдан сақланишдир. Шунинг учун истинжо (ювиш) ва истижмор (артиш-қуритиш) шаръийлаштирилди (қонун қилинди) ҳамда озодалик ва покликка эришиш йўллари баён қилинди. Баъзи кишилар кийими ва баданидаги нажосатни кетказишга бепарволик билан қарайдилар. Натижада намознинг дурустлигига путур этади, ўлганидан кейин эса, қабрда азобланишига сабабчи бўлади.

Абдуллоҳ ибн Аббос (розийаллоху анху) айтади: "Пайғамбар (алайҳиссалом) Мадина боғларининг биридан ўтаётиб қабрида азобланаётган икки кишининг овозини эшитиб қолдилар ва: "Бу иккиси азобланишяпти, катта нарса учун азобланаётганлари йўқ, — дедилар, кейин кўшиб қўйдилар: — Йўқ, катта нарсада (азобланишяпти). Улардан бири сийдикдан сақланмас эди, иккинчиси эса чақимчилик қилиб юрарди" (*Бухорий ривояти*). Яна бир ҳадисда эса: "Қабр азобининг аксари сийдик туфайли бўлади", дейилган (*Аҳмад ривояти*).

Шошилиб, яъни, сийдиги тўла тўхтамай ҳожатдан турувчи ёки сийдик сачрайдиган жойда ёки шундай ҳолатда сиядиган, истинжо ё истижмор қилмайдиган ва бу ишга бепарво бўладиган кишилар ҳам сийдикдан сақланмайдиганлар қаторига киради.

Файридинларга тақлид қилиш ҳожатхоналаргача кириб борди. Бундай ҳожатхоналарда ҳожат жойлари деворларга ўрнатилади. Кишилар эса, авратлари очиқ ҳолда, ўтган-кетганнинг олдида, уялмасдан сияверадиған, ювмасдан ё артмасдан кийимларини кийиб кетаверадиған бўлиб кетишди. Бу билан улар икки ҳаром ишни қилган бўлишади. Биринчидан, авратларини одамлар кўзидан сақламаган, иккинчидан, сийдикдан сақланмаган ва ундан покланмаган бўлишади. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) эркакларни тик туриб сийишдан қайтарганлар.

Камолиддин ИНОЯТУЛЛОҲ тайёрлади

Фозил ЗОҲИД

Кўз ёши

1

Кўзим ёши, айла изҳор,
Титрашингда не сирлар бор?

Не хилқат, недан нишонсан,
Не сабабдан паришонсан?

Кайфиятинг баён этгил,
Қайдан келдинг, аён этгил?

Ўпкаданми ё юракдан,
Сирқиб чиқдинг ё сўнғакдан?

Ишқ ўти шароримисан,
Ёр васлининг зоримисан?

Йўқотган ганжим сенмасми?
Тўкилган анжум сенмасми?

Лаълмисан ё маржонмисан,
Ушалмаган армонмисан?

Топталган қадр сенмасми,
Тутаган сабр сенмасми?

Гуноҳлар иқроримисан,
Тазарру изҳоримисан?

Кўзим ёши, дўнгил дурга,
Жилоланиб, йўғрил нурга.

Раббим! Чашма этгил чашмим,
Қалб доғларин ювсин ашким.

Лутф айлаб, яхшиларга қўш,
Кўзлари ёшлиларга қўш.

2

Агар ёшсиз қолса кўзлар,
Бағир қотар, юрак музлар.

Муз юракни дегил мурда,
Мурда жойи бўлар гўрда.

Жонга хатар қотса бағир,
Қайда даво, бу дард оғир!

Эй кулгини хуш кўрган кас,
Менинг кулар вақтим эмас.

Мен йиғлайин, сен кулатур,
Айтайин нелар йиғлатар:

Домдаги оҳу йиғлатар,
Мазлумнинг оҳи йиғлатар.

Юртлар куйиб, ёнаётир,
Кетаётир бою фақир.

Бошларга солиб мотамни,
Йиғлатса одам одамни.

Кўриб буни, эй қардошлар,
Нега тўкмай кўздан ёшлар?

Эгам! Ўзинг бўл халоскор,
Гарчи ёмонмиз, қўйма хор!

Лутф айлаб, яхшиларга қўш,
Кўзлари ёшлиларга қўш.

3

Йиғларман етмасам, ёнсам,
Агар етсам, кўп қувонсам.

Дилда кўп афсус, ўкинчим,
Одамлар, сиздан ўтинчим:

Йиғласам, қилманг тараҳҳум,
Кўрмасин лабим табассум.

Чун гуноҳим бўйнимдадир,
Айттирмангиз айбим надир.

Айтсам, кўрқарман, бор хатар,
Замин титраб, бало қўпар.

Ногоҳ кўксимни ёрсалар,
Юз берар портлаш, ларзалар.

Деманг, танимдан жон чиқар,
Ичимдан юз шайтон чиқар.

Ҳар шайтонда юз малай бор
Ҳар малайда неча дастёр.

Мақру фитна кони улар,
Бузларлар дунёни улар.

Раббим! Девлардан эт халос,
Ичимда қолмасин ханнос.

Тавбалар қилиб Одамдек,
Покланай Софий отамдек.

Лутф айлаб, яхшиларга қўш,
Кўзлари ёшлиларга қўш.

4

Тавба қилсам гуноҳлардан,
Оғзимдан чиққан "оҳ"лардан,

Кўк гумбази қораймасми,
Кенг дунёлар тораймасми?

Ҳа, журмим ҳаддан зиёда,
Сони ададдан зиёда.

Зилзиламдан кураи арз,
Кўрқадирман, кетмасми дарз.

Айбимдир исён, тугёнлар,
Йўллардаги гов-тўғонлар.

Чўл бўлган уммон — гуноҳим,
Кул бўлган ўрмон — гуноҳим.

Йўлларда тошлар айбимдир,
"Адашган ёшлар" айбимдир.

Мусулмонга ёв мусулмон,
Лоқайддирман, мен қай томон?

Гар аёл мардикор, ҳаммол,
Эркакман, айбимдир бу ҳол.

Ерим бемаҳсул — мен масъул,
Айб бор, йўқ масъул —
мен масъул.

Раббим, бу банданг жазола,
Норасоларни расола.

Лутф айлаб, яхшиларга қўш,
Кўзлари ёшлиларга қўш.

5

Афсус! Кўзларда нам қаҳат,
Қурғоқчилик ёмон офат.

Нега мавж йўқ дарёларда,
Ижобат йўқ дуоларда?

Ёгинсиз булутга қараб
Қолди кунимиз — ҳол хароб!

Кўзим ёши, бўлгин дарё,
Ташналаб қолмасин дунё.

Айрилиқ шамоли елди,
Йиғлар бўлсанг, йиғла энди!

Оқ матодан кийиб кўйлак,
Ёр йўлдадир, доғда юрак.

Кўйлакнинг енг-яқоси йўқ,
Бу дунёнинг бақоси йўқ.

Йиғлатмасми ёрсизлигим,
Нотавону ёлғизлигим?

Шукр, Ўзинг борсан Эгам,
Ёрсизларга ёрсан, Эгам.

Эслаб ўлим, охиратни
Тилаб Сендан мағфиратни.

Фазлингдан бўлиб умидвор,
Тинмай айтурман истиғфор.

Лутф айлаб, яхшиларга қўш,
Кўзлари ёшлиларга қўш.

6

Мавлом, айла лутфу карам
Файзи илоҳий истарам.

Қонимга сол ишқ оташин,
Ёниб иблис, қон қақшасин.

Қалбда кўймай доғ-кирларим,
Поклаб ичим, томирларим.

Етказ мени рўшноликка,
Сирлар ила ошноликка.

Ишқ аҳлига ҳамроз ўлай,
Йўлида пойандоз ўлай.

Синовлардан ўта билсам,
Сарманзилга ета билсам.

Шунда севинчдан йиғласам,
На кўзда ёш, на дилда ғам...

Бутун вужудим йиғлагай,
Кўнгилда губор қолмагай.

Жисмим! Шайлан, сафар яқин,
Жоним! Жонон сари талпин.

Фамли дилим, дилдорга ет,
Намли дийдам, дийдорга ет!

Тиларман сендан, Биру Бор,
Оғир кунда бўл нажоткор.

Лутф айлаб, яхшиларга қўш,
Кўзлари ёшлиларга қўш.

Уйғотинг

Шум нафсим уйқуга қонмас
Шунча ётиблар, уйғотинг.
Ётар, яна не истар, бас,
Тошдек қотиблар, уйғотинг.

Бу гофил исён лойига
Қолди ботиблар, уйғотинг.

Қараманг оху войига,
Силтаб-тортиблар, уйғотинг.

Денглар: "Тур ё юртдан бўл гум!"
Айлаб таъқиблар, уйғотинг.
Гофил дўстлар бузмас уйқум,
Ҳушёр рақиблар, уйғотинг.

Дўзахни эслай ўт кўриб,
Гулхан ёқиблар, уйғотинг.
"Тур, қиёмат!" деб бонг уриб,
Чақмоқ чақиблар, уйғотинг.

Янграб: "Ҳайа ғалас-солаҳ!"
Чорлар хотиблар, уйғотинг.
Бенамознинг ҳоли табоҳ,
Хавфдан воқифлар, уйғотинг.

Ёзмай туринг журмим хатга,
Барҳақ қотиблар, уйғотинг.
Нажот йўлида тоатга
Етай чопиблар, уйғотинг!

Қаноат

Азиз зотлар озга қонеъ эдилар,
Озроқ сўзлаб, оз ухлаб,
оз эдилар.

Ўтдилар нафс тизгинин
тортиб маҳкам,
Хорликлар бошини
тамаъ дедилар.

Эсла: "Кўзи тўқнинг
ўзи тўқ" нақлин,
Эъюзласанг арзир қаноат аҳлин.
Тўйган очкўз, бойиган
тиламчи йўқ,
Қисматлари ютмоқ
маломат захрин.

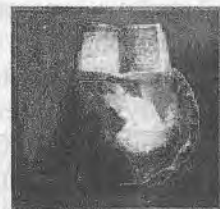
Қаноатли бўлса,
гадойни бой бил,
Қилса элдан тамаъ,
бойни гадой бил.
Сахий топса бир коса сув —
чашма у,
Эҳсонсиз ганийни
қуриган сой бил.

Қонеъ рози Раззоқ
берса гар нени,
Оғир юкка қилмас
ҳомил қорнини.

Ёлғиз емас насиб
қилса бутун нон,
Тортиқ этар оч
кишига ярмини.

Саховатнинг ўрнин
Раббинг тўлдирур,
Баракот бахш этиб,
биринг ўн қилур!
Қизғанчиқ тўймаган
бир товоқ таом
Қаноатли ўн кишини тўйдирур.

Парҳезкорлик — тақвони
айлаб одат,
Нафсни тиймоқ
комилликдан далолат.
Бўлай десанг гар соҳиби саодат,
Қаноат қил, қаноат қил,
қаноат.

Ўқи

Ўқи! Китобда зиё,
қалбинг пур анвор бўлур,
Ўқиган англаб маъно,
кошифи асрор бўлур.
Амални қилиб қоим,
тақво йўлин тут доим,
Сенга дунё ва уқбо
саодати ёр бўлур.
Не ёмон, бил китобхон,
чаласаводлик ёмон,
Савоб топай деб, аммо
киши гуноҳкор бўлур.
Баъзилар китоб ўқир,
кўз очиқ, кўнгил сўқир,
Ҳарфу лафзида хато,
хомлиги ошкор бўлур,
"Вов"ни алиф ўқибон,
"мўр"ни "мор" этса ёмон,
"Нур"дан қолиб мосуво,
насибаси "нор" бўлур!
Қолиб кетма нимсавод,
топиб муаллим — устод
Таълим ол, ўрган имло,
дема буни ор бўлур,
Тўқсон ёшда йўқ зиё,
балки юзда бор бўлур.

ЗАМОНАВИЙЛИК ВА ҲАЁ

Ҳаё кишининг ички ва ташқи қиёфасида акс этади. Кийиниш одоби, ўзини тутиш, ҳатто нозик вазиятда юзнинг қизариши ҳам ички ҳаёдан далолатдир.

Болалигимизда кўчамизда Каримжон қори почча деган оппоқ соқолли отахон бўларди. Раҳматли кўчадан ўтаётганларида ялангбош, ялангоёқ, калта-култа кўйлак кийган қизчаларни қувиб соларди. "Ҳаҳ, уятсиз қиз, кўчада ҳам шунақа юрадими?" деб танбеҳ берарди.

Энди билсам, раҳматли қўшнимиз бундай беозор пўписалари билан ёш болаларда шарм-ҳаё шаклланишига хизмат қилган экан.

Бир куни ишхонамга икки аёл кириб келди. Каттароғи шаҳримиздаги олий ўқув юрларидан бирининг муаллимаси, иккинчиси талаба экан. Талаба дафтарнинг тўрт варағини қоралаб, ота-она, тарбия ҳақида мақола ёзибди — шуни чоп эттирмақчи.

Ўрта ёшлардаги муаллима ўзига мос кийинган. Шогирди эса... Бир парча яшил тўр кофтани, сингисиники шекли, зўрга кийиб олган.

Қиз билан рус тилида сўзлашаманми деб турувдим, чиройли қилиб ўзбекча гапириб юборди. "Мақола"ни синчиклаб ўқий бошладим. Оврупача кийинаётган қизлар ҳақидаги танқидий фикр тилимни "қичитиб" юборди:

— Ўзингиз ҳам бошқача кийинибсиз-ку! — дедим ўзимни туюлмай.

— Вой, опа, мен нормалний кийинаман. Айрим қизларни кўрсангиз, оғзингиз очилиб қолади.

— Ҳа, бунинг кийиниши яхши,— дейди муаллима талабасини қувватлаб.

— Яхши кийиниш шу бўлса... бошқачаси қанақа экан? Бунақада ҳаё, миллийлик қаёқда қолади?

— Ҳозир талабалар Амриқога бориб, янгича ҳаёт, турмуш тарзини ўрганиб келишяпти. Ёшлар дунёқарашидаги ўзгаришни тўхтатиб бўлмайди. Унда компютер каби техникаларнинг ҳам баҳридан ўтишга тўғри келади, — муаллима талабасининг ёнини олишга ўтганди.

— Кечирасиз, компютерлар фақатгина Амриқонинг маҳсулоти эмас-ку!..

Аммо улар билан баҳслашиб ўтириш фойдасиз эди. Ўзлариникини маъқуллашар, "тараққиёт" ҳақида "би-

лимдонлик" қилишар эди. Ҳолбуки, замонавий электрон техникаларни яратишда Осиёнинг ҳиссаси салмоқли. Мисол учун, компютерларнинг "отаси" бўлмиш телевидения ватани Тошкент.

Суҳбатдан кўнглимда бир гашлик қолди.

Савдогарлар қадимдан маданият, тараққиёт элчилари бўлишган. Ҳозир ҳам бу борада уларнинг хизмати беқиёс. Аммо бугун халқаро тижорат ҳам миллий либосларни, урф-одатларни қадрсизлантириб қўймаптимикан?

Бизнингча, бугунги тижоратчиларимизга маърифатга интилиш, миллатсеварлик фазилатлари етишмайди. Уларнинг аксарияти нима қилиб бўлса ҳам, нимани сотиб бўлса ҳам фақат фойда топиш йўлига тушиб олишгани сир эмас. Бу ҳол эса хориждан бизнинг миллий урф-одатларимизга пу-

ОНА ДУОСИ

тур етказадиган, айниқса, ёшларимиз тарбиясига салбий таъсир кўрсатувчи енгилелли ҳаёт кўринишларининг илдиз отиши учун шароит туғдирмоқда.

Яқинда "Инсон ва қонун" газетасида (2006 йил 11 апрел) бир мақолани ўқиб қолдим. Унда ёзилишича, бугунги даврда айрим мамлакатлардаги сиёсатни издан чиқариш, инсонга руҳий-психологик таъсир қилиш, демократия учун кураш ниқобида маънавиятга, қадриятларга қарши зарба бериш, ахлоқсизликни кучайтириш режаси XX асрнинг ўрталарида АҚШ марказий разведка бошқармаси ходими Аллен Даллес раҳбарлигида ишлаб чиқилган экан. Мана, орадан йиллар ўтиб, бу стратегия ер юзи мамлакатларида ўзининг аччиқ мевасини бера бошлади. Мақолада, жумладан, шундай дейилган: "Маънавият илдизларини суғуриб оламиз, маънавий ахлоқни йўқотамиз ва бузиб юборамиз... Одамларни маҳв этиш учун уларга болалик чоғидаёқ эътибор қаратамиз, уларни ичдан бузамиз, жинсий бузуқликка ўргатамиз".

Ҳаё имондандир, дейилади ҳадиси шарифда. Инсоннинг кийинишда «элдан чиқиб қолиши» унинг беҳаёлик сари қадам қўйганини билдиради. Яқингача опаларимиз, оналаримиз қоматларини бегона кўздан яшириш учун ёз иссиғида ҳам нимча кийиб юрардилар.

Ҳамма гап оиланинг маънавий ахлоқий муҳитига бориб тақалади. Кўзлар қувончи бўлган фарзандларни кичик ёшлигиданоқ яхши хулқлар, чиройли одоблар, жумладан, иффат ва ҳаёга ўргатиб бориш ота-онанинг зиммасидаги вожиб амаллардан ҳисобланади.

Биз бугунги ёшларга буни кийинг ёки уни кийманг, деб айтмоқчи эмасмиз. Лекин замонавий, хушбичим либосларни кийиб, ҳаёсини йўқотмай юрганлар қанча!

— Мен ҳали уйланмаганман, — дейди Наманган саноат касб-ҳунар коллежи ўқитувчиси Исмоилжон Аҳмедов. — Лекин бўлажак рафиқамнинг ёки синглимнинг ўлгудай тор, уятсизларча калта кийимларда юришига асло йўл қўймаган бўлардим. Замонавий бўлсин, лекин беҳаё эмас!

Авалло, инсофни ҳар кимнинг ўзига берсин. Қалбида имони, орияти мустаҳкам бўлсин.

Рислиқхон МАЖНУОВА,
Наманган шахри

...Қишнинг совуқ қунида она ўғлидан сандал ясаб беришни сўрабди. Бу истакни бажонидил қабул этган ўғил астойдил ишга киришибди. Пешиндан сўнг ясаган сандалини олиб, онасининг ҳузурига ошиқибди.

Она кўзи нурининг қўлидан иш келиб қолганини кўриб, ичида роса қувонибди. Бироқ сездирмабди. Танчанинг у ёқ-бу ёғини кўрибдида, бир оз паст бўлиб қолганини айтибди. Ўғил кечирим сўрабди. Худди онаси айтгандек катталикда сандал ясаб, яна қошига келибди.

Она бу гал сандалининг жиндай катта ва қўпол бўлиб қолганини айтибди. Ўғил дарҳол ортига қайтиб, учинчи сандал устида иш бошлабди.

Шундай қилиб ўғил ҳар сафар иштиёқ ва меҳр билан олдингисидан кўра яхшироқ танча ясаб келтирар, она эса синчковлик ва зукколик билан ундан бир камчилик топаверар экан.

Ниҳоят, ўғил ўн тўртинчи танчани ясаб келибди. Она қаршисида қўллари кўксига таъзим билан амр кутиб турган дилбандининг нузли чеҳрасига боқиб, кўзларига ёш олибди.

Аслида ўғли ясаган сандалларнинг биринчисиёқ ёққанини, унинг сабр-қаноати, чидам ва бардошини синаш учун неча бор қайтарганини, ишидан атайин камчилик топганини айтиб, қўлларини очиб ўғлининг ҳаққига яхши дуолар қилибди.

Бу воқеани менга айтиб берган ҳамқишлоғимиз она дуосини олган ўша фарзанд устози Ҳабибуллахон домла эканини ҳикоя охирида билдирди. Домла машҳур уста ёхуд моҳир сандалчи бўлмади. У киши умрининг охирига қадар илм излади, илмини шогирдларига улашди. Шу сабаб ҳаминша ҳурмат ва эътиборда, эъзозда яшади.

Биз ҳам ота-она дуосини олишга интилиб яшасак, иншааллоҳ, кам бўлмаймиз.

Ҳадича ФАНИЕВА,
Андижон

Мирзааҳмад ОЛИМОВ

Юз очар офтоб...

Юз очар офтоб жаҳонни нурга чулғотмоқ учун,
Юксалиб, сўнг йўл олар мағриб томон ботмоқ учун.

Не тирик жон бор, олай деб нуридан қувват, мадад
Жидду жаҳд этгай қуёшда тобланиб ётмоқ учун.

Бир ажиб юрт бор фақат, номи - Бухоро, бағридан
Нур таралгаймиш жаҳонга руҳни уйғотмоқ учун.

Кўрса халқин, хира торгар коинот юлдузлари,
Ранг-баранг, балким жаҳон рашкини қўзғотмоқ учун.

О, бу жонсўз қошу кўзлар,
мавжли сочлар, чехралар...

Кўргил-у, беҳуда вақт кеткизма сўз қотмоқ учун.

Бу сенинг пастак деворингмас, ошиб ўтсанг шу он,
Қанча аҳду шарт керак нақш олмани отмоқ учун.

Шерюрак ботирми ё шаҳзода бўлмоғинг керак,
Бу самовий лаъли лаблар таъмини тотмоқ учун.

Мен фақат ҳайрону лолдирман, яралмасми ахир,
Ҳар фазилат қайсидир бир кунга асқотмоқ учун?

Лек наҳотки шунчалар ҳусну ҳаловат бўлса шарт,
Бунда соч олмоғу музқаймоқ ўраб сотмоқ учун?..

Тим қаро сочлар кўзинг...

Тим қаро сочлар кўзинг куйдирса оташ сингари,
Бунда бир мунг ҳам бироқ руҳингда кезса сарсари,

Билки, сочинг қораси бир-бир сенга айтар видо,
Ё видо ҳам айтмайин бир-бир кетар сендан нари.

Ёш эсанг, қушдай учиб юрсанг самолар кўйнида,
Гул юзингу навниҳол қаддинг кўриб ёшу қари,

Боқса лол-у, сен бироқ фаҳм этмасанг маъносини,
Бир қиё ҳам боқмасанг юз ташнаи зоринг сари,

Мард туриб дил ёрса,
сен мағрурлигин этмай писанд,
Ўртаниб ёлворса гар, юзингни бурсанг тескари.

Билки, бир кун хўп пушаймон
бўлгунг-у, жой тутмагай
Сен бўлиб ҳар тоза гулнинг ошиқи жонпарвари.

Келса бир кун кимгадир тушган нигоҳинг ҳам малол,
Бир ширин тушдай хаёл кўзгусидан кечгай бари.

Даҳри дун ўзингни ҳам солгай ўшал кўйларгаким,
Аҳли дил не кўйга тушган бўлса сен деб илгари.

Аввало, тўрт кўз тугал...

Аввало, тўрт кўз тугал бўлсин жаҳон айвонида,
Сўнгра бахт ҳам пойидор келсин жаҳон айвонида.

Ҳар ким орзу этди-ю, лекин бу кунга етмади,
Рухи раҳмат нурига тўлсин жаҳон айвонида.

Ҳар савоби, номаи аъмоли ўнг қўлдан тегиб,
Ҳақ тарозусида тортилсин жаҳон айвонида.

Бунда қолганнинг бўлиб умри узоқ, ризқи фароғ,
Дарду ғамсиз ўйнасин, кулсин жаҳон айвонида.

Дўстга хор, душманга зор,
номардга муҳтож этмасин,
Майли ором билмайин елсин жаҳон айвонида.

Ҳақ ато қилган хато қилмас, йигит-қиз чўзса бўй,
Яхши жойлардан ато қилсин жаҳон айвонида.

Турмушин фарзанд билан этсин сарафроз, доғини
Кўрмайин, бахтидан ўргилсин жаҳон айвонида.

"Мен баландми, сен баланд?"
баҳси хатарли, бунда бош
Чатнамай ҳақ ҳаққа айрилсин жаҳон айвонида.

Элу юрт тинчлик-омонликда топиб равнаққа йўл,
Эрку эзгуликка интилсин жаҳон айвонида.

Вожаб, ким бўлди бу...

Вожаб, ким бўлди бу савлат тўкиб юрган бало,
Топмаган ком, бир шаҳар халқин этиб ҳам маҳиё?

Товланиб, минг хил либос кийса,
ярашгай минги ҳам,
Карнавал, кўрғазма ё байрамми бу алламбало?

Бошда йўқ дунё ишидан зарра ташвиш, зарра ғам,
Қайсидир кўнгилга жаннат ерда ҳам бўлгайми ё?

Ҳам қачон кўрсанг, кўғирчоқдай
кийинган бир шерик,
Ёки махфий соқчисиз юрмасми яктои Худо?

Йўқми бир ашғоли, эрмак бўлса гар дорилфунун,
Ким унинг-чун дарс ўқиб,
бор ишни қилгай жобажо?

Оғзидан чиққанни ким этгай муҳайё, қайси бир
Бахту тахтлик хонадон бошига қўнган бу ҳумо?

Кўйки юздан бирга бундоқ қайрилиб ҳам боқмаса,
Не ўзи бу рутбаю бундай юришдан муддао?

Эй, Худо хайрингни берсин,
не юриш бу, мақсадинг
Мубтало этмоқ эса, этдинг-ку жонни мубтало.

Сендан инсоф, Тангридан
шафқат тилармиз, гарчи биз

Бир боқиб айтдик:
Заламно, Раббано, анфусано...

СИНОВ КЎПРИГИДА

* * *

Танни поклаш шарт, шаръий талаб,
Қалбнинг покланиши энг олий матлаб.

* * *

Танимизни беркитишга қодир бу тупроқ,
Ўтмишимизни яширишга ожиздир бироқ.

* * *

Сабабидан қатъи назар, икки мўминнинг
Жиққамушт бўлиши катта мусибат.

* * *

Тана-тўшингдаги ҳар қандай нуқсон
Қалб нуринг олдида кетгай бенишон.

* * *

Инсофингдан кечдинг, давлат тўпладинг,
Синов кўпригида чанқаб, гафлат хўпладинг.

* * *

Қиз болаки, ҳаёсизликни тарк этмади,
Минг бир хазинанинг бирига ҳам етмади.

* * *

Энг нафис гул ерда эмас, дилда ўсади.

* * *

Ҳақиқий ўлим нималигин билмаган
унинг келишидан қўрқиб яшайди.

* * *

Шоҳона қаср ичра китоб кўрмадим,
Соҳибининг қалбида офтоб кўрмадим.

Бобониёз ҚУРБОН

Фойдали маслаҳатлар:

1. Икки ош қошиқ май-даланган янтоқ ўтидан ёки илдизидан олиб 250-300 мл. қайноқ сувга солинади ва 15 дақиқа паст оловда қайнатилади, совигач сузилади. Қайнатмадан кунига илиқ ҳолда овқатдан ярим соат олдин 50 мл.дан ичилса (эрталаб, тушда, кеч ва ухлашдан олдин), сурункали ичкетар ва сийдик йўли ҳасталигида ёрдам беради.

2. Беш ош қошиқ янтоқ ўти ёки илдизидан олиб, 500 мл. қайноқ сув-

да етти соат дамлаб қўйилади ва сузилади. Тери касалликлари ва экземада оғриқ жойлар дамлама билан ювилади.

3. Янтоқ туйиб ейилса, тўплаб ярага боғланса ёки куйдириб, тутунига одам ўзини тутса, гулини туйиб боғласа, бавосирга шифо бўлади.

4. Янтоқнинг уч томчи соф суви эрта наҳорда бурунга томизилса ва бир соатдан кейин унинг устидан бинафша ёғи бурунга тортилса, бош оғригини бартараф қилади.

5. Янтоқ ёғи ейилса ёки суртилса, бўғимлар дарди ва танада пайдо бўлган совуқликни ҳайдайди.

Эслатма

1. Ёш бола чечак билан касалланган бўлса, унга янтоқ шакари (манна)сини бермаслик керак.

2. Янтоқ қайнатмаси ёки дамламасини ёшга қараб: ёш болалар бир чой қошиқ, катгароқ ёшдаги болалар бир десерт ёки ош қошиқ, катталар 25 мл. ёки 50 мл.дан ичишлари зарур.

Сафар МУҲАММАД

Янтоқнинг ер устки қисмида: сапонинлар, флаваноидлар, эфир мойи, С, В2, К дармондорилари, каротин, органик кислоталар, қанд, сув, шиллик, ошловчи ва бошқа моддалар; илдизидан: алкалоидлар, сапонинлар, гликозидлар, смола, бўёқ ва бошқа бирикмалар мавжуд.

Ибн Сино янтоқ пояси, баргидан тайёрланган дамламани йўтални қолдириш учун ҳамда терлатувчи, кўкракни юшлатувчи ва сурги дори сифатида ишлатган. Шунингдек, унинг

ЯНТОҚ

баргидан олинган ёғни бод касаллигида малҳам сифатида қўллаган. Барг ва шохчаларидан тайёрланган эритмадан ошқозон яллиғланишини ва яраларини даволаган.

Халқ табобатида янтоқ илдизи қайнатмаси (дамламаси ҳам) бавосир касаллиги, яраларни даволашда, ичдан қон оқишини тўхтатиш учун ишлатилади. Жигар, меъда-ичак яраси ва бошқа касалликларни ҳамда ўт ва сийдик ҳайдовчи, терлатувчи ва сурги дори сифатида қўлланилади.

Янтоқ дамламаси, шунингдек, ангина, тонзиллит, стоматит, йирингли отит, бурун-томоқ яллиғланишида фойда беради, бачадон ярасида буруштирувчи восита сифатида ишлатилади.

Янтоқ шакари (манна) ёш болаларга сурги дори сифатида ҳамда иситмани тушириш учун берилади. Янтоқ шираси ташналикни бошиш, терлашни тўхтатиш, сийдик ҳайдаш хусусияти туфайли унинг гулидан, баргидан дамланган чой кенг истеъмол қилинади.

КИЧКИНА УМАРНИНГ ҲИКОЯЛАРИ

Саккизинчи ҳикоя

Эрталаб ишга отланаётган дадам биздан сўрадилар:

— Хўш, болажонларим, ишдан қайтишимда сизларга нима олиб келай?

Кунлар исиб, бозорлар сархил мевалар билан тўлаётган пайт эди. Шунинг учун бўлса керак синглиси Зайнаб:

— Дадажон, кеча уйга келаётганимда кўчамизнинг бошидаги бозорчада қулупнай сотилаётган экан. Акам ҳам рози бўлсалар, қулупнай олиб кела қолинг, — деди. — Зайнаб, худди билгандек айтасан. Мен ҳам қулупнайни роса яхши кўраман, — дедим мен.

Дадам онамга юзланиб:

— Онаси, сен нима дейсан? — деб уларнинг ҳам фикрларини сўрадилар. Онам юзларида табассум билан маъқул дегандек бошларини қимирлатдилар.

Кечки пайт адам қўлларида қулупнай тўла елим халтага билан келдилар. Онам қулупнайларни ювиб, лаган-

га солдилар. Кийимларини алмаштириб чиққан дадамнинг кўзлари лаганга тушди-ю, негадир кайфиятлари бузилди.

— Бунга қара, бозордан олаётганимда ҳаммаси йирик-йирик, янги узилган эди. Идишга солаётганида эътибор бермаганим учун сотувчи ёмонларини ҳам аралаштириб юборибди.

Ҳақиқатдан ҳам қулупнайларнинг кўпи чириган, эзилган, ҳатто хомроқлари ҳам бор эди.

— Дада, истасангиз қулупнайларни сотувчига олиб бориб, яхшиларига алиштириб келаман, — дедим мен. Дадам эса:

— Бунга ҳожат йўқ. Бундай қилиш бизга ярашмайди, — дедилар. — Аллоҳ Расулининг инсонларни бундай ёмон ишлардан қайтарган эдилар. Лекин афсусуки, одамзот бу панд-насихатни жуда тез унутиб юборди. Ҳалоллик, тўғрилиқ, самимият, ишига ҳийла аралаштирмаслик қаерда қолди?

Шуларни айтиб, дадам жим бўлиб қолдилар. Уларнинг кайфиятларини эзилган, чириган мевалар эмас, инсонларнинг бир-бирларига нисбатан мана шундай ёлғон ишлатишлари бузган эди. Дадамдаги тушкунликни кўриб синглим Зайнаб ҳам гапга қўшилди:

— Бир неча кун бир китобда суюкли Пайғамбари-

мизнинг (алайҳиссалом): "Ёлғон гапирганлар биздан эмас", деган мазмундаги ҳадисларини ўқиган эдим. Демак, ёлғон ишлатадиган инсонлар мусулмонликка нолойиқ бўладилар, шундайми, дада? Наҳотки улар Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) бу огоҳлантиришларига амал қилмасликнинг оқибатини билмасалар?

Зайнабнинг гапларидан дадамнинг юзлари ёришди. Унинг бошини меҳр билан силаб дедилар:

— Баракалла, асал қизим. Кўпчилик инсонларнинг кўзига дунё чиройли кўриниб, охиратларини унутиб қўйишади. Намоз вақтини ўтказиб юбормайлик. Намозни ўқиб бўлгач, сизларга шунга ўхшаш бир воқеани айтиб бераман. Шунда кераксиз нарсаларни гапириб, гуноҳкор бўлиб қолмаймиз.

Шом намозини ўқиб бўлганимиздан сўнг дадам ҳикояни бошладилар:

"Аллоҳ Расули дўстларига, яқин кишиларига, умумий қилиб айтганда, у зотга имон келтирганларга нисбатан жуда ҳассос эдилар. Уларнинг ҳам дунё, ҳам охиратга оид ишларда тўғри, ҳалол бўлишларини истардилар.

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) тез-тез мана шундай сайрларга чиқиб турар, дўст-биродарларини зиёрат қилиб, ҳолларидан хабар олар-

дилар. Бир куни Мадина бозорида айланиб юрардилар. Бозордаги аҳволни назорат қилар, кишиларнинг шикоятлари бўлса, эшитардилар. Бу гал ҳам бозорга шундай мақсадда чиққан эдилар. Бозорни айланиб, буғдой, арпа, макка сотилаётган қаторга кирдилар. Шу пайт арпа сотаётган кишининг моли Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) эътиборларини тортди. Сап-сарик қуёшда олтиндек товланарди. Аллоҳнинг Расули арпа хирмонининг тагига солинган қопнинг ҳўллигини сезиб қолдилар. Муборак қўлларини хирмоннинг ичига тикдилар ва бир қисм арпа олдилар. Ҳовучларидаг арпалар нам ва чирий бошлаган эди. Бу ҳолатни кўриб жаҳллари чиқди. Чунки арпа яроқсиз ҳолга келиб қолган эди.

Сотувчидан сўрадилар:

— Бу молинг нега бундай аҳволда?

— Манзур тутинг, эй Аллоҳнинг Расули! Кун бўйи ёққан кучли ёмғир сабабли молимнинг ҳаммаси хўл бўлди. Менда айб йўқ, — деди сотувчи.

Пайгамбаримиз (алайҳиссалом) унга қилаётган иши одамларни алдаш эканини, бу асло тўғри эмаслигини тушунтирдилар. Кейин эса Зайнаб бир оз аввал айтган мазмунда: "Бизни алдаган, биздан эмас" дея марҳамат қилдилар.

— Суюкли Пайгамбаримизнинг энг яқин инсонларидан бири Ҳазрати Умар ҳам "Бизнинг бозорларимизда динни яхши билгувчиларгина савдо қилсин", дея мусулмонларга бозордаги савдо-сотик одобини билиш жуда муҳим эканини айтганлар. Шундай эмасми, дада? — дедим мен.

— Ҳа, ўғлим, баракалла, тўғри тушунибсан. Сизлар каби ақлли, ҳушли фарзандлар бергани учун Аллоҳга қанча шукр қилсам ҳам оз. Аллоҳ сизни бир умр шод-хуррам яшатсин, — дедилар дадам ва ҳақимизга дуо қилдилар.

Фурсатдан фойдаланиб Зайнаб яна дадамга савол берди:

— Дадажон, ўзини мўмин деб билган кишилар фақат атрофдагиларга эмас, дини ва маданиятидан қатъи назар барча инсонларга нисбатан тўғри ва ростгўй бўлишлари керакми?

— Албатта, қизалоғим. Алдаш, ёлғон гапириш динимиз қаттиқ қоралаган ва тақиқлаган хатти-ҳаракат. Пайгамбаримиздан (алайҳиссалом) саҳобалар: "Мўмин кўрқоқ бўладими?" деб сўрашганида, "Ҳа", деб жавоб берганлар. Чунки инсоннинг ожизлиги туфайли баъзи ҳолатларда қалбида кўрқув уйғониши мумкин. Саҳобалар яна: "Мўмин қизғанчиқ бўладими?" дейишганида, "Ҳа", дедилар. Чунки баъзида мол-дунёси кўзига чиройли кўриниб, уни бошқа бировга бергиси келмаслиги мумкин. Саҳобаларнинг: "Мўмин ёлғончи бўладими?" деган саволларига Аллоҳ Расули "Йўқ", деб жавоб бердилар. Аллоҳга ва Пайгамбаримизга имон келтирган киши барча инсонларнинг ишончини қозонадиган даражада ростгўй бўлишга мажбур. Лекин эсингизда чиқмасин, ростгўйлик ва ҳалоллик фақат савдо-сотик, умуман, тижорат билан боғлиқ ҳолат эмас. Бу хислатлар янада кенгроқ соҳани ичига олади. Масалан, бир ишга маъмур инсонлар ишларини вақтида бажарма-

са, уларнинг ҳақларига риоя этмаган, вазифасини ҳалол бажармаган бўлади. Худди шунга ўхшаб бир меъмор инсонларнинг уйларини қураётганида зиммасидаги ҳалолликни унутса, жуда кўп инсонларнинг ҳаёти хавф остида қолади. Ёки бир шифокор беморларга ташхис қўяётганида нотўғри маълумот берса, вазифасини ҳақиқий маънода бажарган ҳисобланмайди. Бундай мисолларни ўзингиз ҳам атрофингиздан яна кўплаб топишингиз мумкин.

Дадам сўзларини тугатар-тугатмас ойим кириб келдилар. Бизларга қараб:

— Менимча, бугунга етарли бўлди ёки қорнингиз ҳали-гагча очмадими? Тезроқ қўлларингизни ювиб, дастурхонга ўтирмасангизлар овқат совиб қолади, — дедилар.

— Дадам шунақангиз чиройли нарсаларни гапириб бердиларки, сиз хонага киргунингизча очлигимизни ҳам унутиб қўйибсиз. Лекин ҳозир қорним жуда очқганини ҳис қиляпман, — дедим мен.

Шунда дадам бизларни тўхтатдилар:

— Болаларим, бир оз аввал сотувчидан жаҳлим чиққан эди. Бундай инсонлардан фақат жаҳлимиз чиқмай, уларнинг тўғри йўлни топишларини сўраб дуо қилиш бизнинг бурчимиз. Қолаверса, бугунги воқеа ҳам беҳикмат бўлмади. Баҳонада шунча нарсани билиб олдингиз. Қани, энди ҳаммамиз қўлларимизни ювиб, овқатланишга ўтираимиз.

Маҳмуд МАҲКАМ тайёрлади.

АЛЛОҲДАН АСТОЙДИЛ СЎРАСАНГИЗ

Аллоҳ таоло: **"Мендан сўранглар, бераман"**, деб марҳамат қилган. Чин дилдан сўралса, албатта беришига Ўзимнинг ҳаётимда ҳам бир неча бор иқрор бўлганман. Ибротли бўлгани учун айтиб бермоқчиман.

Биринчи воқеа. 2002 йили эди, оилам моддий томондан бир оз қийналиб турарди. Асосий боқувчи ўзим, ўғлим институтни битириб қайтганига қарамай ўзига муносиб иш тополмай турган эди. Имомимиз Рустам Муродов бир жума намози охирида: "Эртага ҳожилар ҳаждан қайтишади. Уйларига етмасидан дуоларини олиб қолинглар, ҳожининг дуоси ижобат бўлади", деб қолдилар.

Дуога муҳтож бўлмаган одамнинг ўзи йўқ. Аммо кимдир Аллоҳдан астойдил сўраб дуо олади, бошқа бировда эса ана шу ихлос етишмайди. Чин дил билан дуо олишда ҳикмат кўп экан.

Ҳожилар келишибди деган хушхабарни эшитиб, Қарши шаҳар қўналғасига йўл олдим. Етиб борсам, бир гуруҳ ҳожилар қўналғадан чиқиб келишаётган экан. Кўринишлари чиройли, юзларидан нур ёғилади... Ёшми, қарими, фарзандларидан, яқинларидан олдин улар билан самимий кўришиб, дуоларини олавердим. Ҳаяжон босганидан, рости, нимани сўрашни ҳам билмасдим. Ҳожиларнинг бири, сизга ҳам ҳаж ибодатини муваффақ қилсин, бошқаси, оилангизга барака кирсин, дея дуо қилишарди.

Орадан икки ойлар ўтди. Раҳматли отамнинг ҳақларига худойи қилмоқчи эдик. Шундай кунларнинг бирида институтда бирга ўқиган, ҳозир Тошкентда ишлайдиган дўстларимдан бири телефон қилиб, таъзиядан хабарсиз қолибман, деб кўнгил сўради. Уни худойига айтдим. Дадасини, акаларини олиб келди. Оилам, болаларим билан яқиндан танишишди. Дўстим гап орасида ўғлимнинг ўзига ҳамкасб эканини билиб, уни Тошкентга, корхонасига ишга таклиф қилди. Шу билан ўғлим ўз соҳасида яхши бир ишли бўлди. Оиламизга барака кира бошлади.

Иккинчи воқеа. Ўғлимни уйлантириш ниятида таниш бир хонадонга совчиликка бориб, нон синдирилди.

Чамаси бир-икки ойдан кейин рамазон келди. Кўни-кўшни, қавм-қариндошдан бир гуруҳини ифторга айтдим. Дуо чоғи домлага: "Бизни жамоат олдида дуо қилсангиз, Аллоҳ оиламизга солиҳа бир келин ато қилса", дедим. Дуо қилинган, келин қилмоқчимисиз, дея кўпчилик ўзларига таниш, синашта оиланинг қизини тавсия қилмоқчи бўлаётгандай сўраб-суриштира бошлади. Мен уларга келин топилгани, фотиҳа ҳам қилинганини айтдим. Кимнинг қизига, деб қизиқишди. Ота-онаси, бобоси кимлигини билдирдим. Шунда даврамиздаги оқсоқоллардан бири "аттанг" дегандай бош чайқатиб: "Уларнинг оиласи тўғри келармикин..." деди. Фотиҳани бузолмаслигимни билдирдим. Аммо кўп ўтмай қуда бўлмишларнинг ўзи: "Ўғлингиз Тошкентда ишларкан, ёлғиз қизимизни узоққа беролмаймиз", дейишди. Ноилож, бошқа жойдан келин қидиришимизга тўғри келди. Аллоҳга шукр, бахтимизга солиҳа келин насиб этди.

Учинчи воқеа. Ҳар йили Рамазон ойида масжидимизда Қуръон хатм қилинади. Навбатдаги рўзанинг биринчи ўн кунлиги охири эди. Хатм тугашидан бир кун олдин домлаимиз: "Мана, эртага Қуръон ўқиб тугатилади, ким хатм қилган қориларнинг дуосини олса, иншааллоҳ, сўрагани бўлади", деб қолди. Албатта, эртанги кун таровеҳа чиқишни сабрсизлик билан кутдим. Ниҳоят, хатм қилиниб, навбат дуога келганида қори йигитга: "Бир дуо қилинг, келинимизга Аллоҳ ўғил берсин, улғайиб сиздай қори бўлсин", дер эканман, кўзларимга жиққа ёш тўлган эди.

Кўп ўтмай келинимизнинг ҳомиладорлиги билинди. Кўнглимнинг туб-тубида ўғил кўришига қаттиқ ишонардим. Тўрт-беш ой олдиндан икки кўчқор олиб, ақиқасига сўяман деб ният қилдим. 2005 йилнинг 25 август куни ҳеч эсимдан чиқмайди. Мен масжидга, бомдод намозига йўл оларканман, келинимизни туғуруқхонага олиб кетишди. Уйга қайганимда мени "Набиралик бўлдингиз, ўғил...", деган хушхабар билан қарши олишди.

Умидуллоҳ ДАВРОНОВ

